

МИРОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА – ПРИЛАГОЂАВАЊЕ НОВИМ БЕЗБЕДНОСНИМ ИЗАЗОВИМА

Славимир С. Николић*

Универзитет EDUCONS, Сремска Каменица – Нови Сад,
Факултет за примењену безбедност

Уједињене нације (УН) ове године обележавају свој 70-ти јубилеј. Проживљавајући својеврсно маргинализовање услед динамике блоковске поделе, окончање хладног рата доноси реалност нерешених и нарастајућег броја нових конфликта који тестирају функционалност ове организације и концепт мировних операција. Уз еволуцију безбедносних изазова, посебно у првој декади 21. века, а који утичу на промену свеукупности међународних односа, УН пролазе кроз процес прилагођавања новонасталом безбедносном окружењу – слично процесу кроз који пролазе међународне организације са значајним војним и политичким капацитетом и улогом у очувању мира и безбедности, као што су Европска унија (ЕУ) и Северноатлантска алијанса (НАТО). У ери нових безбедносних претњи, унапређење функционисања мировних операција,¹ примена оружане силе, адекватна технолошка и обавештајна подршка, целисходно ангажовање људских и материјалних ресурса, те очување физичког интегритета *peacekeeper-а*² у условима глобалних финансијских рестрикција и подухвату вредном више од осам милијарди долара на годишњем нивоу – области су од трајног и критичног значаја за успех мировних операција УН данас и у будућности.

Кључне речи: *УН, мировне операције, безбедносни изазови, међународна заједница, претње миру, мир*

* Ставови изнесени у овом раду су ауторови и не одражавају ставове УН или било које друге међународне организације. nikolics@un.org

¹ Peacekeeping Operations (Peacekeeping) – мировне операције (мисије УН). Један од низа активности које извршавају УН ради очувања међународног мира и безбедности; поред активности превенције конфликта (conflict prevention), успостављања мира (reasetaking), наметања мира (peace enforcement) и изградње мира (reasetaking). Процес помаже земљама погођеним конфликтима да створе услове за остварење трајног мира. Од 1948. године до данас организација је предузела 69 мировних операција, захваљујући којима је, поред осталог, омогућено народима десетина земаља да учествују у слободним и праведним изборима, те извршено разоружање више од пола милиона бораца само у току ове последње декаде. Више информација доступно на <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/backgroundnote.pdf>

² Припадници организације УН – било да се ради о цивилним лицима, униформисаним војним или полицијским службеницима; колоквијално – мировњаци.

Увод

Организација УН³ настала је у амбијенту нација остављених у рушевинама разарања Другог светског рата и глобалне жеље за трајним миром, са примарном функцијом одржања светског мира и безбедности, предузимања колективних мера за превенцију и ублажавање претњи миру, сузбијање актова агресије или нарушавања мира, те решавања сукоба мирним путем и у складу са међународним правним нормативима.⁴

Мировне операције УН, као принципијелни глобални механизам очувања мира у свету, у 70 година свог постојања пролазе кроз сталан процес трансформације. Огромни су кораци учињени од момента првог симболичног ангажовања 120 униформисаних лица на Блиском истоку, давне 1948. године,⁵ до данас, када организација изводи 16 мировних операција⁶ са 125 хиљада *peacekeeper*-а из укупно 123 државе чланице УН,⁷ који се свакодневно суочавају са безбедносним изазовима који више не знају за границе, у ситуацијама где неретко више нема мира који би био (о)чуван, које обилују екстремним насиљем, новим облицима тероризма и нарастајућим бројем и врстама неконвенционалних и асиметричних претњи.⁸

До окончања хладног рата циљ мировних операција⁹ сводио се на одржавање примирја између сукобљених снага, неутрално надгледање обуставе ватре, граница и извештавања Генералне скупштине¹⁰ УН о развоју ситуације у конфликтном подручју.¹¹ Крај хладног рата доводи до наглог пораста у броју мировних операција УН, а организација пред улазак у нови миленијум осетно губи на свом угледу и трпи тешке критике на рачун три оружана конфликта и епизоде значајног страдања цивилног становништва које не успева да спречи (Босна и Херцеговина, Руанда и Сомалија). Ова дешавања резултирала су иницирањем капиталних ревизија функционисања УН у области мировних операција и започињањем процеса реформе, који и

³ Организацију УН формирала је, 24. октобра 1945, 51 држава потписница Повеље (датум потписа је 26. јун 1945), а као наследник нефункционалне Лиге народа. Данас, организација УН има 193 државе чланице. Основе организације и њеног функционисања на: <http://www.un.org/Overview/uninbrief/about.shtml>.

⁴ Члан 1. Повеље УН. Текст Повеље на <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>.

⁵ Веома лимитиран политички, финансијски и логистички подухват, ефектуиран ангажовањем војних посматрача и стражара у мировној операцији UNTSO – United Nations Truce Supervision Organization; пуна информација доступна на <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/untsol/>

⁶ Детаљне информације доступне на <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>. Одобрени ресурси мировних операција УН за период 1. јул 2014. до 30 јун 2015. Детаљне информације на http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.5/69/17.

⁷ Преглед доступан на <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml>.

⁸ Излагање председавајућег Савета безбедности (амбасадор Руске Федерације) УН, 11. јун 2014, отворена дебата на тему: United Nations Peacekeeping Operations: New Trends.

⁹ Укупно 15 организовано од иницијације организације до завршетка хладног рата.

¹⁰ Генерална скупштина УН је главни саветодавни орган УН, састављен од представника земаља чланица организације; доноси кључне одлуке у функционисању УН; <http://www.un.org/en/ga/about/index.shtml>

¹¹ Са укупно 15 мисија организованих у том периоду, број ангажованих униформисаних лица у мировним операцијама није прелазио 10-ак хиљада војних осматрача и лаке војне технике.

данас траје – упоредо са сталним (глобалним) усложњавањем комплекса безбедносних изазова и претњи светском миру.

Усвајајући хипотезу да „промене у глобалном безбедносном окружењу условљавају промене у функционисању организације УН”, интенција овог рада јесте да се одговори на питања: на који начин се глобално безбедносно окружење мења; који су нови безбедносни изазови данашњице; кроз које процесе пролази организација ради прилагођавања новом безбедносном окружењу; које смернице организација дефинише ради тога, те у којој су мери мировне операције УН данашњице „*fit for the purpose?*”¹²

Овај рад је, стога, фокусиран на разматрање еволуције у организацији и реализацији мировних операција УН, а у складу са променама у безбедносном окружењу и новим безбедносним изазовима. Његова тематска дискусија организована је у неколико поглавља, где иницијално представља преглед академских, од УН независних критика мировних операција у постхладноратовском периоду. Друго поглавље говори о новим безбедносним изазовима које су перципирале политичке и војно-политичке организације као што су ЕУ, са освртом на регионалну Организацију за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС), те НАТО. Треће поглавље посвећено је процесу реформе мировних операција, који је иницирала сама организација у периоду од краја хладног рата до данас, односно стратешким ревизијама учињеним са циљем њеног прилагођавања потребама наметнутим променама у оперативном окружењу – и тражећи адекватне одговоре на њих. Четврто поглавље посвећено је представљању првих конкретних корака које организација предузима у новом миленијуму ради повратка њеног кредибилитета и коначног заустављања неконтролисаног деловања најкритичнијих и најопаснијих оружаних група – претњи цивилном становништву – успоставом прве борбене јединице (интервентне бригаде) УН. У петом поглављу аутор елаборира безбедносне изазове мировних операција данашњице, укључујући и тероризам, као претњу без преседана за људско друштво. Последње поглавље садржи оквир налаза о процесу прилагођавања организације УН савременим безбедносним претњама, а представљен у виду закључка у којем аутор даје своје виђење о тренутном стању мировних операција УН и њиховом даљем развоју, упоредо са развојем безбедносних претњи и изазова у којима функционише – тј. оних који ће у блиској будућности неизбежно представљати фокус пажње не само у организацији и спровођењу мировних операција УН, већ и обезбеђењу услова за миран развој целокупне глобалне заједнице.

Дефинишући фокус и структуру стручног рада, усмереног на проучавање деловања и еволуције мировних операција УН кроз аспект безбедносних претњи, те промена у безбедносном окружењу и новим безбедносним изазовима, аутор жели да напомене да његова намера ни у једном моменту није критиковање ефикасности функционисања организације УН или механизма мировних операција, већ представљање објективне ситуације и активности предузетих ради превазилажења функционалних ограничења са којима се организација сусреће у извршењу свог мандата. При томе, рад ни у једном свом делу не обелодањује поверљиве информације УН, односно било које мировне операције или других организација. Све информације коришћене у истраживању, укључујући и оне најактуелније, потичу из отворених извора.

¹² Генерални секретар УН Ban Ki Moon: „УН морају бити-постати ‘*fit for the purpose*’ у подршци развоја агенде међународне организације у ери после 2015”. Референца урађена по ревизији остварених MDG (Millennium Development Goals) УН, зацртаних за период од 2010. до 2015. година.

Како нови безбедносни изазови делују на транснационалној основи, превазилазећи поставке међународног права, држава – нација и суверенитета (*Westphalian*), а дотичући теоретску и практичну корисност стручног рада, аутор сматра да су практичари ангажовани у системима безбедности и безбедносног менаџмента на нивоима од националног до наднационалног у професионалној обавези да стално прате, разумеју и у оквиру својих надлежности примењују сазнања о функционисању УН и мировних операција УН, те како се организација, као међународни инструмент очувања мира, мења и прилагођава променама у оперативној средини. Тим више, имајући у виду тренд све интензивније улоге Републике Србије (у првом реду Министарства одбране¹³ и Министарства унутрашњих послова¹⁴) у извођењу мировних операција УН. Циљна група која може имати нарочите користи од увида у изнесену материју представљала би лица ангажована на релевантним задацима у Министарству одбране – у оквиру чијег међународног деловања данас више од 300 припадника Војске Србије учествује у мировним операцијама – а нарочито лица за послена у Центру за мировне операције Војске Србије, који делује као предметна¹⁵ оперативно-образовна целина у оквиру Генералштаба Војске Србије.

Осврт на функционисање мировних операција УН

Независни научни радови на тему мировних операција УН, израђени у периоду од 1990. до 2000. године, налазе да се организација понаша као организам који се мења, учи на основу властитих грешака (*post factum*), те прилагођава складно променама у окружењу¹⁶ – а у блиској вези са свеукупностима брзих социо-економских промена, факторима који омогућавају њено функционисање, те спољним притисцима који подвргавају ризицима сам концепт организације и мировних операција.¹⁷ Иако се суштинска улога УН не оспорава, и оцењује као незамењив механизам у контексту очувања мира, тада свежа негативна искуства¹⁸ међународне организације из Босне и Херцеговине (1992. до 1995. година), Сомалије (1992. година) и Руанде (1994. година) дају право ауторима да систем оцене као објективно неефикасан у спречавању, одлагању или умањењу вероватноће експанзије постојећих или настанка будућих конфликата; сасвим отворено се изражава потреба за хитним променама у стратегији функционисања организације.¹⁹ Крајем овог периода бива постављено чак и питање степена стварног разумевања одговарајуће при-

¹³ Преглед мировних операција УН и мултинационалних операција ЕУ у којима тренутно учествују припадници Министарства одбране Републике Србије; http://www.mnop.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=14

¹⁴ Преглед мировних операција у којима тренутно учествују припадници Министарства унутрашњих послова Републике Србије; http://www.mup.gov.rs/cms_lat/ministarstvo.nsf/mirovna-misija.h

¹⁵ Изводи припреме и обуку припадника Војске Србије за учествовање у мировним операцијама УН-а.

¹⁶ Goulding, Marrack. "The evolution of United Nations peacekeeping." *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-) (1993): 451-464.

¹⁷ Durch, W.J., *The evolution of UN peacekeeping: case studies & comparative analysis*. NY St. Martin's Press, 1993.

¹⁸ Примарна задаћа Организације УН, заштита цивилног становништва, није извршена.

¹⁹ Diehl, Paul F., Jennifer Reifschneider, and Paul R. Hensel. "United Nations intervention and recurring conflict." *International Organization* 50.04 (1996): 683-700.

мене концепта мировних операција²⁰ као и начина на које треба извршити непристрасну и квалитативну процену њихове успешности.²¹

У наредној декади, обележеној избијањем и ширењем нових сукоба – иницираних у Демократској Републици Конго (1999. година до данас), Хаитију (2004. година до данас) и Судану (2005. година до данас) – наставља се низ критика упућених раду УН. Једно од кључних питања која се постављају у тек започетом миленијуму јесте постојање политичке воље и организационе ефикасности УН која би омогућила адекватно деловање ради спречавања ширења постојећих или настанка нових оружаних конфликта.²² Не штедећи на оштрини, изостанак промена унутар структура, процеса и стратешке агенде организације у свету који се безбедносно брзо трансформише, квалификован је као (пред)услов атрофије међународне организације и губитак њене релевантности.²³ Слично претходном запажању, као један од основних разлога за неуспехе мировних операција наводе се штетне инструкције упућиване из самог седишта УН – а потичу из политичких кругова (држава чланица) који су дистанцирани од стварних конфликтних дешавања.²⁴ Организација добија и етикету као неефикасна у наметању мира употребом њој расположиве оружане силе,²⁵ док се начини интерне процене њене ефикасности класификују као, у најмању руку, нејасни.²⁶

Декада у којој живимо наставља да ређа критике на рачун функционисања УН. Ипак, сведоци смо почетка примене дуго заступаних промена у организацији мировних операција – нарочито у погледу одлучније примене робуствог концепта²⁷ у заштити цивилног становништва и све више афектираних *peacekeeper*-а – идеје не потпуно непознате у историји мировних операција, али званично инаугурисане почетком 2013. године у Демократској Републици Конго (*United Nations Organization Stabilization Mission in the DR Congo* – MONUSCO) формирањем интервентне бригаде УН.

Са једне стране, такав нови концепт потхрањује сумње и привлачи критике на рачун нерасположивости и квалитета униформисаног персонала земаља чланица, те њиховог континуираног устегања да прихвате и примене²⁸ агресивнију улогу својих

²⁰ Druckman, D., "Evaluating peacekeeping missions." *Mershon International Studies Review* (1997): 151-165.

²¹ Bratt, D., "Assessing the success of UN peacekeeping operations." *International Peacekeeping* 3.4 (1996): 64-81.

²² Margaret P. Carns and Karen A. Mingst. *Peacekeeping and the changing role of the UN: Four dilemmas; United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement* (2001); 215

²³ Thakur, Ramesh. *The United Nations, peace and security: from collective security to the responsibility to protect*. Cambridge University Press, 2006.

²⁴ Howard, Lise Morjé. *UN peacekeeping in civil wars*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

²⁵ Doyle, Michael W., and Nicholas Sambanis. *Making war and building peace: United Nations peace operations*. Princeton University Press, 2006.

²⁶ Lipson, Michael. "Performance under ambiguity: international organization performance in UN peacekeeping." *The Review of International Organizations* 5.3 (2010): 249-284.

²⁷ Војно и полицијски много јаче присуство у конфликтним подручјима, са већим овлашћењима, тј. борбеним мандатом; лимитираним временом и подручјем, дакле тактичког карактера, усмереног ка уклањању специфичних претњи у конфликтном или постконфликтном окружењу.

²⁸ Остварује се потписивањем Меморандума о разумевању (*Memorandum of Understanding*) између земље чланице УН (контрибутора у мировним операцијама) и организације УН, а који омогућује ангажовање националних трупа, војних и/или полицијских, у мировним операцијама – под одговарајућим условима.

трупа на терену,²⁹ онда када је то неопходно. Са друге стране, иницирање примене управо таквог робушног концепта – ради заштите живота цивилног становништва, а као (условно речено) нова генерација мировних операција УН,³⁰ посматра се као антитеза постојећим доктринама, тј. основним принципима мировних операција УН.³¹ Он се не признаје као наменски тактичног карактера и у оквиру Поглавља 7 Повеље УН,³² већ као много шири подухват, са карактеристикама „оружаног рата”, који потенцијално уводи организацију УН у „нежељену територију”.³³ Примера ради, значајне критике упућују се на комбиновани мултинационални (Сједињене Америчке Државе – НАТО – УН) карактер мировне операције УН у Малију (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali* – MINUSMA), чије деловање евидентно значајно залази у подручје *counter-insurgency*³⁴ и *counter-terrorism*³⁵ типа оружаних војних операција, те далеко израженијим и агресивнијим обавештајним деловањем (*intelligence gathering*³⁶) УН. Давање већих овлашћења униформисаним контингентима у мировним операцијама се, на крају, посматра и као један од катализатора индивидуалних инцидентних прекорачења легалне употребе оружане силе (*excessive use of force*), те кршења војне и/или полицијске дисциплине.

Еволуција конфликта и страдања цивилног становништва на ратним попришћима од 90-их година прошлог века до данас, када се суочавамо са генерацијом нових безбедносних изазова незамисливих по окончању хладног рата, евидентно иницира оштре критике на функционисање организације УН. Перцепција раскорака између постојећих концепата мировних операција или непоштовања оних валидних од стране субјеката са задатком да их примењују, отвара процес дефинисања проблема и проналаска нових делотворнијих одговора претњама миру – укључујући плејаду асиметричних (не- традиционалних) претњи – код водећих политичких и војно-политичких међународних организација и организације УН. У наредном поглављу пажња ће бити посвећена управо разматрањима питања – како претње миру и нове безбедносне изазове, а кроз исту временску призму, посматрају и концептуално се прилагођавају ЕУ, уз осврт на ОЕБС и НАТО.

²⁹ Tardy, Thierry. "A critique of robust peacekeeping in contemporary peace operations." *International peacekeeping* 18.2 (2011): 152-167.

³⁰ Мировне операције у Централно Афричкој Републици (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic* – MINUSCA), Демократској Републици Конго (*MONUSCO*) и Малију (*MINUSMA*).

³¹ УН, 'Brahimi Report' и 'Capstone Doctrine', у складу са којима мировне операције УН подразумевају употребу минимума оружане силе (у самоодбрани или заштити мандата мисије), поред неутралности и пристанка страна у сукобу на присуство УН на њиховој територији – чинећи три основана принципа мировних операција (члан 3. Повеље УН).

³² Даје овлашћење земљама чланицама УН да употребе сва могућа средства... укључујући војну акцију, у циљу остварења мандата УН. Акција је лимитирана временом, територијом и циљем.

³³ Karlsrud, John. "The UN at war: examining the consequences of peace-enforcement mandates for the UN peacekeeping operations in the CAR, the DRC and Mali." *Third World Quarterly* 36.1 (2015): 40-54.

³⁴ Примарно алудирајући на доктринарни приступ НАТО у сличним операцијама које је предузела Алијанса у Авганистану и Ираку.

³⁵ Ибид.

³⁶ Ибид.

Перцепције нових безбедносних изазова и претњи миру

ЕУ: Развој европске безбедносне стратегије (2003–2020)

Основни доктринарни документ европске безбедности *European Security Strategy*, написан 2003. године, дефинише смернице за очување безбедне Европе у безбедном свету. Он идентификује савремене безбедносне претње Унији и напомиње да су конфликти на Балкану 90-их година прошлог века само подсетник чињенице да рат није нестао са континента и да се већина оружаних сукоба дешава унутар држава, а не између њих, где цивилно становништво трпи највеће жртве – „...од 1990. године, скоро четири милиона људи је настрадало у ратовима, од чега 90 процената су цивили”.³⁷ Европска безбедносна стратегија посматра крај хладноратовског периода као јединствену прилику за развој демократских вредности и колективног просперитета, али примећује и да део друштва перципира развој глобализације као узрок фрустрације и неправде – водећи ка развоју *non-state*³⁸ ентитета који попримају све значајну улогу у међународним односима. У нове глобалне безбедносне изазове убрајају се тада, поред осталих, сиромаштво две трећине светске популације, сукоби око природних и енергетских извора, те ширење заразних болести, где сваки од наведених поседује значајан потенцијал за иницирање политичких сукоба, оружаног насиља и урушавање друштвених уређења и безбедносних окружења.

Европска безбедносна стратегија, као фундамент свог деловања у домену међународних односа и очувања мира и безбедности у свету, види Повељу и принципе УН, те одређује као свој приоритет пуну подршку организацији.³⁹ Прилагођавање новим безбедносним изазовима ЕУ, стратегија види у (про)активном, превентивном, те динамичком приступу супротстављања новим претњама, укључујући и примену брзе, робустне оружане интервенције у случајевима када је то неопходно.⁴⁰

Нове претње миру, мање видљиве, мање предвидљиве, али са огромним негативним потенцијалом, а које је европска безбедносна стратегија 2003. године оценила као кључне у будућности јесу тероризам (уско повезан са религиозним екстремизмом), пролиферација оружја масовног уништења (*WMD – Weapons of Mass Destruction*), регионални конфликти, слабљење и пропадање држава (*failing states*), те организовани и транс национални криминал. Далекосежност и прецизност дефинисања будућих безбедносних изазова и претњи миру у овој стратегији⁴¹ огледају се у безбедносној ситуацији у карактеристикама кризних жаришта и ратом захваћених подручја данашњице – од Авганистана, Ирака, Сирије, Јемена, Либије, Судана или Украјине – које делујући комбиновано производе ефекат секундарне кризне пролиферације на подручје Медитерана и целокупног европског континента. Овде говоримо о размерама тренутне имиграционе кризе, те претњама радикалних група упућеним већем броју земаља ЕУ, па и земљама са израженим аспирацијама за прикључење ЕУ.

³⁷ <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

³⁸ Организације које имају капацитет да утичу на међународне односе и мењају их, иако саме нису признате као државе.

³⁹ Стратегија безбедности ЕУ (2003), страна 9, други параграф; цитирано.

⁴⁰ Као предвиђење Поглављем 7 Повеље УН.

⁴¹ Стратегија безбедности ЕУ (2003), страна 5, последњи параграф. Комбинација различитих претњи заједно представља веома радикалну претњу, цитирано.

Унија 2010. године допуњује своју безбедносну стратегију усвајањем Интерне безбедносне стратегије (*Internal Security Strategy – ISS*), којом се као главни безбедносни изазови унутрашње безбедности ЕУ дефинишу тероризам (укључујући радикализацију и регрутовање терориста), обезбеђење граница, организовани криминал, те природне и антропогене (*man made*) катастрофе.⁴² Безбедносни изазови и стратешке акционе смернице предвиђене овом стратегијом обухватају, поред осталог: већи фокус на функције предвиђања и превенције (што се односи на примену *intelligence-led*⁴³ процеса у планирању и доношењу одлука), употреба технолошких иновација, флексибилност прилагођавања новим безбедносним изазовима, те унапређење безбедносне сарадње на свим нивоима, од билатералног, регионалног до мултилатералног.

Пет година по увођењу ISS, у њеној трећој ревизији (2014. година), ЕУ нове безбедносне изазове и претње наставља да посматра кроз призму дешавања која настају као последица актуелних економских и друштвених криза, даље глобализације и веће друштвене повезаности. У њих спадају нарастајући демографски изазови по избијању политичких нестабилности (нпр. арапско пролеће, слабљење и нестајање државних режима у Сирији, Либији, Сомалији, Јемену и сл.), све већа осетљивост државних граница, ширење организованог криминала, те даље ширење тероризма и деловања нарастајућег броја све активнијих и агресивнијих екстремистичких група.⁴⁴

Како окосница одговора ЕУ на савремене безбедносне изазове постаје све јаснија у периоду од 2014. до 2015. године, а услед знатног погоршања безбедносне ситуације у европском окружењу,⁴⁵ за 2016. годину најављено је усвајање нове европске спољне и безбедносне политике, за коју се очекује да ће, пре свега, предочити колико су постојећи безбедносни инструменти Уније *fit for the purpose*. Безбедносни приоритети ЕУ за период од 2015. до 2020. године требало би да одсликавају наставак успостављеног тренда: борбе против тероризма (али и решавање питања „страних” бораца – терориста) и спречавања религиозне радикализације, супротстављање организованом транснационалном и преко- граничном криминалу (где поред трговине наоружања и наркотика овог пута истичу и трговину људима – нарочито под притиском имигрантске и избегличке кризе), борба против пиратства, те „*cyber*”⁴⁶ криминала (као осетно нарастајуће индивидуалне и хибридне⁴⁷ безбед-

⁴² Internal security strategy for the European Union: Towards a European security model

⁴³ Базиран на основу обавештајног деловања, тј. анализе прикупљених информација.

⁴⁴ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council; The final implementation report of the EU Internal Security Strategy 2010-2014; http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/final_implementation_report_of_the_eu_internal_security_strategy_2010_2014_en.pdf

⁴⁵ Изјава високе представнице ЕУ за спољну и безбедносну политику (Federica Mogherini), дата у оквиру извештаја који је претходио састанку Европске комисије, јун 2016; http://eeas.europa.eu/csdp/documents/pdf/report-ahead_european-defence-agency.pdf.

⁴⁶ Брзо развијајући вид криминалног деловања који се заснива на искоришћавању брзине, анонимности и погодности интернета за извођење разноврсних видова криминалних делатности, пошто не познаје ни физичке ни виртуелне границе; <http://www.interpol.int/Crime-areas/Cybercrime/Cybercrime>

⁴⁷ „Хибридне” безбедносне претње: уврштава се најновији безбедносни феномен који настаје као последица спајања и међусобног деловања различитих врста претњи у више димензионе форме (нпр. комбинација етничког сукоба, тероризма, миграције и продавања државе/слабих институција). Случај деловања ИД на подручју Сирије и Либије.

носне претње), спречавање пролиферације оружја за масовно уништење, очување енергетске безбедности и деловање ради ублажавања последица климатских промена.⁴⁸ Такође, унапред се може очекивати да ће пажња Европске комисије⁴⁹ бити усмерена на креирање европске безбедносне и одбрамбене политике много робустнијег карактера, а који би омогућио ефикасну примену свих расположивих (европских) потенцијала у одговору на све заступљеније хибридне безбедносне претње – које тренутно доминантно потичу са јужних и источних граница политичке територије ЕУ.⁵⁰

Иако није предмет истраживања овог рада, недопустиво је изоставити чињеницу да ЕУ дели стратешке безбедносне и политичке интересе са НАТО, где обе организације – са тренутно 22 заједничке државе чланице – од 2001. године званично координирано делују у спречавању и решавању криза и оружаних конфликта и заједно се прилагођавају променама у безбедносном окружењу.⁵¹ [Од 2003. године до данас ЕУ је предузела у оквиру Заједничке безбедносне и Одбрамбене политике (Common Security and Defense Policy – CSDP)⁵² укупно 33 војне операције и цивилне мисије на афричком, европском и Евроазијском континенту, од којих је 16 завршено и 17 још увек активно⁵³].

ОЕБС: Поглед на међународну безбедност у 21. веку

ОЕБС, као највећа светска регионална организација безбедносног карактера, има значајну улогу у промоцији очувања мира и решавања конфликта,⁵⁴ не само у евро-атлантском и евро-азијском подручју, у складу са њеним мандатом, већ и ширем погледу. Организација посматра (глобалне) безбедносне трендове из призме углавном паралелне онима у ЕУ и НАТО, и схватања да терористички напад на територији САД 11. септембра представља дубоку прекретницу у приступу безбедно-

⁴⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, The European Agenda on Security; http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf

⁴⁹ Европска Комисија је извршило тело ЕУ, одговорно за предлагање закона, имплементацију одлука и примену споразума Уније.

⁵⁰ New Threats, New EU & NATO Responses, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, 2015; http://www.clingendael.nl/sites/default/files/New%20Threats_New%20EU_Nato%20Responses_Clingendael_July2015.pdf

⁵¹ NATO-EU: a strategic partnership; http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm

⁵² CSDP је „оперативна рука” европске Заједничке спољне и безбедносне политике (Common Foreign and Security Policy – CFSP); опслужује одбрамбени и војни аспект ЕУ и цивилно управљање у кризама.

⁵³ Мапа и детаљне информације доступни на: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>

⁵⁴ ОЕБС има свеобухватан приступ области безбедности, који обухвата политичко-војне, економске, еколошке и људске аспекте. Организација покрива широк спектар безбедносне проблематике, укључујући контролу наоружања, промоцију мера поверења и безбедности, заштите људских права и права националних мањина, демократизације, полицијске стратегије, борбе против тероризма и активности економске и еколошке природе (са аспекта безбедности). Детаљније информације доступне на <http://www.osce.org/whatistheosce>.

сној проблематици, те да су безбедносни изазови са којима се сусрећемо у 21. веку драматично еволуирали у својој природи. Тај процес транзиција претњи посматра се као недовршен – тренутно формирајући талас транснационалних (неконвенционалних, хибридних, асиметричних) претњи које у својој потпуности извиру из међусобног деловања тероризма, организованог криминала, илегалне трговине наоружањем и наркотицима, трговине људима, неповољне динамике у области енергетске безбедности, *cyber* криминала,⁵⁵ те људског страдања уопште.⁵⁶

Карактеристике нових безбедносних претњи намећу *sine qua non* потребу прилагођавања новом безбедносном окружењу, где нескривене остају аспирације ОЕБС-а ка ефикаснијем конфликтном предвиђању,⁵⁷ тј. већем потенцијалу превенције конфликта или његових последица. Упоредо са схватањима ЕУ, сматра се да је развој нових безбедносних претњи директно повезан са брзим развојем глобалне економије, већом слободом кретања људи и добара, те експоненцијалним развојем информационалних и комуникационих технологија – комбиновано са осетним слабљењем државних институција, пролиферацијом класичног наоружања и развојем криминалних, те *non-state* група.⁵⁸

ОЕБС истиче да се питање безбедности (пре)дуго разматрало као доминантно војна проблематика, или проблематика униформисаних мировњака (или речником ОЕБС-а: посматрача УН), те да је такав концепт – приступ након терористичког напада 11. септембра етикетиран придевом застарелост. На врхунцу листе нових претњи и безбедносних изазова данашњице налазе се брзи развој екстремистичких милитантних група (на Блиском истоку и шире), а који је конвергенцијом негативних дешавања допринео, поред осталог, развоју незапамћене модерне имигрантске кризе чије размере су се тек 2015. године почеле не само наслућивати, већ евидентно и интензивно осећати по целовитости територије европске уније, уз осетан степен пораста радикализације унутар и ван територије ОЕБС-а, а које инспирише опортунисте и лица у неповољном социјално економском положају да служе као страни борци – терористи или изводе терористичке нападе у матичним земљама.⁵⁹ Овакав развој догађаја у току последњих неколико година уздрмао је и још увек тестира (касније, крајем 2015. године) постојеће међународне безбедносне системе, и захтева нове и свеже примењиве одговоре. Самим тим, осетна је потреба ОЕБС-а да покуша да оствари веће јединство деловања, пожељно кроз креирање шире, далеко повезаније „безбедносне заједнице“.⁶⁰

⁵⁵ Интервју са генералним секретаром ОЕБС-а Lamberto-м Zannier-ијем; International Security in the 21. Century: Credible Responses to Real Threats; <http://www.osce.org/sg/91507?download=true>

⁵⁶ Референца на миграциону кризу из Сирије, и низа блискоисточних земаља и Африке ка територији ЕУ.

⁵⁷ Перцепција је да се ОЕБС устручава употребе термина као што је обавештајно деловање („*intelligence*“).

⁵⁸ Francis Maertens: Finding credible answers to new threats; извршни директор Vienna International Justice Institute, OSCE Security Days; <http://www.viji.eu/finding-credible-answers-to-new-threats-by-francis-maertens/capture-2013-01-20-a-21-41-11/>

⁵⁹ Contemporary Challenges to Euro-Atlantic Security: Strategies for Co-operation and Joint Solutions; <http://www.osce.org/secretariat/144626>

⁶⁰ Термин „безбедносне заједнице“ спомиње се у материјалу коришћеном у наведеном у извору из фус-ноте 51.

Објективно, улога ОЕБС-а у међународној безбедносној дипломатији од 90-их година прошлог века заиста располаже много скромнијим међународним утицајем, трпећи критике по питању слабе ефикасности њених примарних активности (контроле наоружања, заштите људских права, па и промоције економске сарадње).⁶¹ Не случајно, организација у том периоду доживљава својеврсну маргинализацију у степену ефикасности – у исто време када и организација УН доживљава кризу немоћи у спречавању највећих сукоба и оружаних конфликта од афричког до евроатлантског географског подручја.

Украјинска криза (посматрана и као криза која задире у област атлантско-европске безбедности), која је кулминирала 2014. године, а и даље траје, на својеврстан начин оживела је карактер и политичну важност ОЕБС-а – примарно захваљујући окружењу које је елиминисало могућност директног plug-in -а безбедносних механизма организације УН.⁶² Иако перцепција кризе ОЕБС-а по питању решавања сукоба у Украјини и даље егзистира,⁶³ битно је истаћи чињеницу да је 57 представника земаља чланица Организације на последњем самиту, одржаном у Републици Србији крајем 2015. године, отворено говорило о изазову тероризма и имиграционе кризе која погађа територију ЕУ и ОЕБС. Конференција Савета министара иностраних послова земаља ОЕБС-а резултирала је усвајањем декларације о заједничкој борби против тероризма у свим његовим облицима, укључујући и потребу решавања феномена страних бораца у тим организацијама, радикализације и насилног екстремизма који може да доведе до тероризма, а који је предложила Руска Федерација.⁶⁴

Последњи Самит ОЕБС-а још једном је нагласио да је тешња сарадња земаља чланица у области безбедности једино ефективно решење за решавање постојећих нових (нарастајућих) безбедносних изазова. У случају ОЕБС-а такво деловање је потребно, поготово у времену великих притисака (економских и безбедносних) на европској територији и територији земаља чланица ОЕБС-а, те времену када дубока унутрашња (опет, економска, али суштински безбедносна и политичка) разилажења и поделе унутар земаља чланица постају више него видљиве. Тим више, осврћући се на тему и проблем сиријске имиграционе кризе, која се акумулирала од 2011. године до данас, а чије ургентно решење је више него неопходно – евидентно активирајући велики број „болних” тачака по питању како политичке кохезије, тако и унутрашње безбедности Уније и европског географског простора.⁶⁵

⁶¹ Carnegie Europe, 'Reviving the OSCE', European Security and the Ukraine Crisis, Stefan Lehne, str. 1-2, http://carnegieendowment.org/files/CP_249_Lehne_OSCE.pdf

⁶² Евантуалну организацију Мировне операције УН на територији погођеној сукобима Руска Федерација (стална чланица Савета безбедности УН) категорички је одбила .

⁶³ Генерални секретар и председавајући Организације ОЕБС-а, Lamberto Zanic: „Министарски састанак је резултовао диверганцијама, а не консензусом око даљих активности у Украјини”.

⁶⁴ L'OSCE adopte une déclaration de la Russie sur la lutte anti-terrorisme. <http://fr.sputniknews.com/international/20151205/1020067223/osce-resolution-anti-terrorisme.html>

⁶⁵ Терористички напад у Паризу у новембру 2015. године, перпетуиран од стране лица радикализован-их терористичким идејама, само једна је од ставки која је, додуше изузетно проминентно, утицала на такво размишљање, не заборављајући и талас панике од терористичких напада у Бриселу и затим неколико других европских градова. ОЕБС је у новембру 2015. године усвојио Декларацију којом оштро осуђује „бруталан насумичан” терористички напад на Париз и везане терористичке акције, <http://www.osce.org/pc/200516>

Висока представница ЕУ за спољну политику⁶⁶ нагласила је на последњем министарском састанку ОЕБС-а⁶⁷ да је сарадња међу „кључним играчима” апсолутно неопходна, да је тренутна ситуација више него јасна, те да безбедност европске територије захтева много већи степен сарадње од постојећег (осврт на кризу у Сирији).⁶⁸ Изазов тероризма оценила је као „директну претњу свим земљама и свим људима, без обзира на њихово порекло, вероисповест, уверења или националну припадност”, позивајући на заједничке напоре у решавању глобалног безбедносног изазова.

Уз светлу тачку усвајања „Декларације о борби против тероризма” ОЕБС и даље остаје у домену потребе унапређења и изградње међусобног поверења међу земљама чланицама, у времену које доноси потенцијално још увек несагледиве безбедносне изазове, тежећи да изнађе ефикасније модуле регионалне сарадње и широким консензусом политичко прихватљива решења.

Говорећи директно о тренутно најистакнутијем облику савремених безбедносних претњи, немогуће је заобићи чињеницу да је ОЕБС, у новембру 2015. године, усвојио и Декларацију (по извршеном координираном терористичком нападу у Паризу) која истиче да та претња „може бити побеђена само континуираним и свеобухватним приступом који обухвата активну партиципацију и сарадњу свих земаља, интернационалних и регионалних организација, са циљем спречавања, онемогућавања, изолације и елиминисања терористичких претњи”.⁶⁹ Комунике ОЕБС-а истиче да државе чланице регионалне организације потврђују њихову решеност „да заштите фундаменталне принципе на основу којих је ОЕБС успостављен, те да ће наставити да реализује све обавезе организације, са нагласком на оне које се односе на борбу против тероризма и феномена страних бораца терориста, на супротстављање насилном екстремизму и радикализацији која до њега доводи, између осталог”.⁷⁰

НАТО: Прилагођавање безбедносним изазовима (1949–2020)

Схватање безбедносног окружења и безбедносних изазова са становишта Северно-атлантске алијансе дефинише се Стратешким концептом (*Strategic Concept*) НАТО,⁷¹ који прецизира сврху организације и примарне активности у области безбедности. Као и у свим организацијама безбедносно-политичког карактера, и ова пролази кроз процес прилагођавања безбедносном окружењу – ради обезбеђења континуитета и извршења њених кључних задатака.

⁶⁶ Federica Mogherini.

⁶⁷ Београд, Република Србија, децембар 2015. године.

⁶⁸ Cooperation is the solution to Syria, 6. децембар 2015, <http://neurope.eu/article/cooperation-is-the-solution-to-syria/>

⁶⁹ OSCE participating States adopt Declaration condemning 'brutal and indiscriminate' Paris attacks and recent terrorist atrocities, <http://www.osce.org/pc/200516>

⁷⁰ Ибид.

⁷¹ Први стратешки концепт алијансе израђен је 1950. године: "The Strategic Concept for the Defense of the North Atlantic area (DC 6/1), 6 Januar 1950; <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a500116a.pdf>

Процес трансформације НАТО-а, те ревизије Стратешког концепта, може се поделити на три периода. Први⁷² представља период хладног рата, са концептом чија је примарна функција одбрана и застрашивање – у биполарном свету Совјетски Савез и Варшавски уговор предочени су као примарни извор претње. Други период⁷³ означава се окончањем хладног рата, и представљен је стратешким концептом који истиче потребу ширег приступања проблему безбедности – укључујући унапређење безбедности на европском континенту, прихватање политичких, економских и фактора природног окружења као битних детерминанти безбедности, али и идентификацију појаве и развоја нових претњи насталих након хладног рата: тероризам, етнички сукоби, кршење људских права, политичка и економска нестабилност, те пролиферација атомског, биолошког и хемијског (АБХ) наоружања и средстава за њихову примену – испоруку.⁷⁴ Трећи период, окарактерисан безбедносним окружењем по извршењу терористичког напада 11. септембра у Сједињеним Америчким Државама, увео је у доминантно разматрање безбедносне претње иницијално дефинисане стратешким концептима из 1991. и 1999. године – тероризам, пролиферацију оружја масовног уништења, те заштиту Алијансе, како на својој територији, тако и ван ње.

Године 2006. НАТО објављује *The Comprehensive Political Guidance*,⁷⁵ којим се представља анализа вероватног будућег безбедносног окружења и неочекиваних догађања. Документ прецизира да се безбедносни изазови и ризици са којима се Алијанса суочава умногоме разликују од оних из периода хладног рата: „НАТО више не перципира оружани сукоб великих размера као претњу Алијанси; уместо тога, безбедносне претње укључују нестабилност, сукобе базиране на етничким и религиозним основама, борбу за природне ресурсе, пролиферација оружја за масовно уништење, пропадање држава, геноцид, имиграцију, организовани криминал, „cyber“ нападе и тероризам”.⁷⁶

Група експерата НАТО-а, радећи на основама *'The Comprehensive Political Guidance'*, израдила је 2010. године анализу динамике безбедносног окружења, по којој ће се „Алијанса до 2020. године суочити са новим тестовима и безбедносним изазовима, новим захтевима за оперативном употребом и бољом организацијом – у ери где се брзина одговора, прилагодљивости, те скромних или умањених капацитета (од уобичајених) сматрају као нова реалност”.⁷⁷ Потврђујући перцепцију безбедносних претњи изражену 2006. године, експерти НАТО-а додају и то да убрзана глобализација доприноси јачању једних, а слабљењу других друштвених група, креирајући плодно тло за интерне сукобе и ривалитете, да догађаји на једном делу планете имају капацитет стварања реперкусија на другом, те да границе постају све осетљивије на безбедносне претње и деловање опортуниста, софистицираног

⁷² Од 1949. до 1991. НАТО је извршио укупно четири ревизије Стратешког концепта (1950, 1952, 1954 и 1969).

⁷³ По окончању хладног рата извршене су две нове ревизије Стратешког концепта (1991. и 1999. године).

⁷⁴ Стратешки концепти НАТО; http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm#

⁷⁵ Comprehensive Political Guidance; http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_56425.htm

⁷⁶ Ибид; цитирана дефиниција.

⁷⁷ NATO 2020: Assured security – Dynamic engagement; Analysis and recommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO; http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2010_05/20100517_100517_expertsreport.pdf

деловања терористичких група или чак потпуно и нестају – у случајевима *cyber* напада или злонамерне употребе друштвених медија.⁷⁸

Стратешки концепт НАТО-а, *Active Engagement, Modern Defence*, објављен 2010. године, потврђује и наставља трендове дефинисане кључним документима и анализама алијансе из 2006. и 2010. године. Концепт истиче, као најзабрињавајуће, претње пролиферације нуклеарног или другог оружја масовног уништења у регионима највише погођеним кризним дешавањима, јачање екстремизма, тероризма (потпомогнуто средствима технолошког напретка), транснационалне трговине (људи, оружја и наркотика), те повећаног капацитета за извршење *cyber* напада, поред осталог.⁷⁹

Коначно, НАТО дефинише период у којем се тренутно налази као „... критичан за безбедност свих нација Алијансе”.⁸⁰ Евроатлантска заједница се, у складу са најновијим анализама, налази пред новим безбедносним претњама на југу и истоку политичке територије организације, порастом насилне идеологије која потпирује екстремизам и сепаратизам, и хибридних сукоба који представљају комбинацију војне акције, економске и дипломатске дволичности и манипулације медијима.⁸¹

Стратешке евалуације мировних операција УН (2000–2015)

Окончање хладноратовског периода⁸² доноси промену конфликтног фокуса са сукоба између држава ка унутрашњим (*intrastate*) оружаним сукобима, иницираним назадним национализмом, те сукобима на етничким и религијским основама. Услед њихове нагле пролиферације,⁸³ а по перцепцији недостатка ефикасног одговора УН⁸⁴ на страдања цивилног становништва у Босни и Херцеговини, Сомалији, те Руанди,⁸⁵ организацији УН постало је јасно да је у таквим специфичним опасним окружењима знатно лимитирана у свом деловању, те иницира крајем прошлог века процес преиспитивања властитих капацитета за деловање у „новој генерацији” оружаних сукоба, те изналажење решења за бољу примену постојећих оперативних концепата.

⁷⁸ Ибид.

⁷⁹ NATO's Strategic Concept for the Defense and Security of the Members of the NATO; http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf

⁸⁰ Генерални секретар НАТО-а амбасадор Alexander Vershbow; Riga, Latvia, (5 March 2015); говор пред Interparliamentary Conference for the Common Foreign and Security Policy and the Common Security and Defence Policy; http://www.nato.int/cps/ar/natohq/news_117948.htm

⁸¹ Ибид.

⁸² Обележава војно-политичке тензије након окончања Другог светског рата између западног и источног блока. Историчари представљају крај ере 1991. године падом берлинског зида и престанком постојања СССР-а.

⁸³ Број лица у мировним операцијама се улестручува у периоду 1991–1992, 'The evolution of United Nations Peacekeeping', Margack Goulding, Under-Secretary-General for Peace-keeping Operations (1993), предавање на Oxford University, 4. март 1993, International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-); доступно на http://www.jstor.org/stable/2622309?seq=1#page_scan_tab_contents.

⁸⁴ International Peacekeeping. By Paul F. Diehl. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1993. 211

⁸⁵ Од 1992. до 1994. године.

Особености ових конфликта, као и бројних нових у надолазећим декадама – примарно, постојање оружаних група унутар држава које представљају озбиљан изазов не само организовању мировних операција у њима, већ и постојању саме државе – представљају озбиљан тест прилагодљивости и функционалности, како мировних операција, тако и организације УН у целости. Како новопостојећа динамика таквог безбедносног окружења заокупља све већу пажњу стручне и академске јавности, те пажњу осталих међународних организација, УН иницирају свеобухватне и далекосежне ревизије властитог организовања и концепта мировних операција, ради изналажења ефикасног колективног одговора на савремене претње миру.

У наредним поглављима увид ће бити пружен у историјски (последње две декаде) развој извршених интерних⁸⁶ ревизија и процена оперативних реалности мировних операција УН, као и развој стратегија које је организација дефинисала ради унапређења ефикасности ангажовања мировних снага у конфликтним театрима.

Brahimi Report (2000)

Иницијативу за предузимање прве значајније ревизије мировних операција УН од завршетка хладног рата покренуо је, на уласку у нови миленијум, у марту 2000. године, тадашњи генерални секретар УН Кофи Анан (Kofi Annan),⁸⁷ који је затражио израду „свеобухватне процене питања мировних операција у свим аспектима”, у складу са чиме је формирао експертски тим⁸⁸ чији ће задатак бити да „детално истражи активности УН у домену мира и безбедности”. Активност је подразумевала идентификацију недостатака и мана постојећег система, те неопходну припрему „искрених, специфичних и реалних препорука за промену (система), те јасних, конкретних и практичних препорука које ће помоћи организацији УН да извршава свој мандат у будућности боље”.⁸⁹

Резултате петомесечног рада панела, познатих под именом *Brahimi*⁹⁰ *Report*,⁹¹ званично је прихватио Савет безбедности УН у августу исте године. Извештај карактерише критичка мисао, нарочито на рачун постојећих принципа организације, а креираних по окончању Другог светског рата – у време квалитативно другачијих безбедносних изазова и са сврхом ангажовања мировних операција УН у конфликтима између држава (*interstate*), а који не могу у потпуности да одговоре на проблематику унутрашњих сукоба са којима се глобална заједница све више суочава.

⁸⁶ Експерти ангажовани на специфичним студијама нису морали бити службеници организације.

⁸⁷ Кофи Анан (седми генерални секретар УН, на функцији од 1997. до 2006. године; пореклом из Гане).

⁸⁸ Чланови експертског панела били су експерти из области превенције конфликта, мировних операција и реасеблдинг-а. Детаљне биографије чланова панела доступне у анексу 1. извештаја, стр. 48 (линк испод).

⁸⁹ Писмо од 21. августа 2000. године које је упутио генерални секретар УН председнику Генералне скупштине УН и председавајућем Савета безбедности, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/55/305.

⁹⁰ Извештај је добио име по Lakhdar Brahimi-ју (Алжир), председавајућем у Панелу, професионалном дипломату, тада на функцији у УН.

⁹¹ UN Security Council, Report on the Panel on United Nations Peace Operations (Brahimi Report), http://www.un.org/en/events/pastevents/brahimi_report.shtml

Панел експерата изнео је заједничко мишљење да мировне операције УН, уколико организација жели да буду ефикасне у тренутном безбедносном окружењу, морају да садрже следеће карактеристике: робустну доктрину, реалан и достижан мандат, одговарајуће стандарде за брзи распоред снага, *on-call* (на позив) експертизу – експерте, способност напредног планирања и логистичке подршке, адекватне финансијске и људске ресурсе и опрему, могућност прилагођавања новом информационом добу, унапређен капацитет обраде и менаџмента информација и стратешке аналитике; последње четири ставке односећи се на потребу за институционалном променом, тј. унутрашње јачање.⁹²

Изнесена критичка мисао на тему мировних операција УН на почетку новог миленијума представља прву у низу озбиљних интенција ревизије система и сматра се својеврсним каменом темељцем за процесе који ће наставити да се дешавају у наредних 15 година. Иако се *Brahimi Report* дешава у периоду у којем је било извесно да неке од дефинисаних препорука неће бити примењене уколико нема реалне политичке воље земаља чланица⁹³ да обезбеде тражена средства и/или новчане контрибуције – аналитичка вежба панела експерата те 2000. године свакако је отворила врата за серију надоласећих реформи и даљу објективну дисекцију проблематике мировних операција УН.

Millennium Report (2000)

Генерални секретар УН Кофи Анан објављује у марту 2000. године извештај под називом „Ми народи – улога Уједињених нација у 21. веку” (*We the Peoples - The Role of the United Nations in the 21st Century*), касније познатији под називом *Millennium Report*.⁹⁴ У тренутку његовог објављивања организација УН третира извештај као „најисцрпнију презентацију рада УН у својој педесет година дуго историји, која нуди визију постојања и рада организације у ери глобализације, и предлаже како глобализацију учинити средством које ће омогућити свеукупни развој људске популације”.⁹⁵

Не улазећи у шире разматрање друштвено корисне суштине извештаја (развоја човечанства), већ у његов безбедносни карактер, *Millennium Report* – истичући још једном промену конфликтног тренда у последњој декади прошлог века са међдржавних на унутрашње сукобе, те алармантан пораст страдања цивилног становништва – говори о потреби развоја новог безбедносног концепта. Пажња се посвећује потреби боље заштите друштвене заједнице и појединачца од насиља које настаје унутар непосредног животног окружења (*internal violence*), односно о развоју *human-centered* безбедносног приступа.⁹⁶

⁹² Резиме извештаја „Report of the Panel on United Nations Peace Operations“ досупан на адреси: http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Brahimi_Report_Exec_Summary.pdf. Целокупан извештај доступан на адреси: <http://www.unrol.org/files/brahami%20report%20peacekeeping.pdf>

⁹³ Референца на фуноту бр. 17 – поглавље „Критике на функционисање Уједињених нација”, стр. 4, пара 1. Извештај Панела позива земље чланице да се активно посвете примени препорука; стр. 44, пара. 265, 266.

⁹⁴ *We The Peoples, The Role of the United Nations in the 21st Century* (Millennium Report of the Secretary-General), http://www.un.org/en/events/pastevents/we_the_peoples.shtml

⁹⁵ Ибид (интернет извор, из сижера извештаја на датом насловници).

⁹⁶ *Millennium Report*, стр. 43.

Извештај напомиње да пролиферација малог и лаког наоружања (*small arms and light weapons*) и постојање оружја за масовно уништење представља сталну претњу, те се залаже за унапређење контроле класичног оружја и наставак процеса нуклеарног разоружања. Поред тога, извештај истиче и дијаметрално различите (асиметричне) безбедносне претње, које потичу из потенцијално опасних и непредвидљивих социјалних и политичких тензија – иницираних услед сукоба око природних извора и деградације природног окружења, те климатских промена. Сиromaштво, примитивне форме етничког насиља и насиља које настаје услед разлика у религиозним веровањима перципира се као негативно наслеђе које је тешко искоренити, а представља опасну окосницу у све већем броју унутрашњих сукоба.⁹⁷

Препознате грешке деловања организације УН 90-их година 20. века елабориране су у извештају кроз препоруку неопходности „јединственог деловања земаља чланица у креирању ефикаснијих метода за спречавање масовног страдања цивилног становништва – које могу да варирају од превентивне дипломатије⁹⁸ до примене оружане акције“; последње бивајући нарастајућа „контроверза и предмет критике, где се потреба за предузимањем хуманитарне интервенције може (зло)употребити као покриће за грубо мешање у унутрашње ствари суверених држава”.⁹⁹ *Millennium Report* позива државе чланице УН (више од 20-ак пута у тексту извештаја)¹⁰⁰ да пружи пуну подршку унапређењу рада УН, напомињући како „структуралне слабости организације могу уклонити само оне”.¹⁰¹

Безбеднији свет: Наша заједничка одговорност (2004)

Улазећи у дубљу анализу *Millennium Report*-а и *Brahimi Report*-а види се да оба индиректно говоре о свеукупном недостатку политичке воље земаља чланица УН за активнијим учешћем и доприносом у раду организације УН. Израђени на прелазу миленијума, оба извештаја имају историјски значај, али тешко је отети се утиску да суштински сувише подсећају на академско-дипломатско, чак метричко разматрање како УН функционишу у постхладноратовском периоду; ипак изражавајући потребу унапређења рада организације у свим аспектима, нарочито у области мировних операција. Што се тиче безбедносних изазова, извештаји, сем већ декадама валидираних ставки, не доносе новине у перцепцији оперативног окружења, па се то може сматрати једним од највећих недостатака обе ревизије.

Први значајан помак у дефинисању нових безбедносних изазова и претњи миру од стране УН дешава се тек 2004. године, као резултат рада новог панела експерата,¹⁰² који је годину дана раније успоставио генерални секретар УН Кофи Анан, са

⁹⁷ Millennium Report, стр. 21.

⁹⁸ Извештај наводи да је превенција сукоба и страдања универзални принцип чија вредност не застарева, без обзира на карактер новог безбедносног окружења или неопходност адаптације свеукупном приступу решавања конфликта.

⁹⁹ Millennium Report, стр. 47.

¹⁰⁰ Millennium Report и Brahimi Report – индиректно говорећи о недостатку политичке воље земаља чланица за активнијим учешћем у раду организације – израђени су исте године.

¹⁰¹ Millennium Report, стр. 49.

¹⁰² Веза ка извештају у наредној фусноти.

циљем да „изврши процену претњи са којима се међународна заједница у том тренутку суочава, процени капацитет УН да одговори на њих и препоручи стратегију и институционалне промене које ће то омогућити”.¹⁰³ Налази рада панела сумирани су у „Извештају панела експерата УН о претњама, изазовима и променама, познатом под оригиналним називом *Безбеднији свет: наша заједничка одговорност*” (*A More Secure World: Our Shared Responsibility*).¹⁰⁴

Настајући три године по извршењу терористичког напада на територији Сједињених Америчких Држава (САД), 11. септембра 2001. године, и имајући у виду универзални утицај тог догађаја на глобално схватање појма безбедности, извештај карактерише отворености у смислу ширег разматрања нових безбедносних претњи, те потребе за свеобухватнијим дефинисањем концепта колективне безбедности који подједнако третира старе и нове претње, и подједнако обухвата интересе свих држава.¹⁰⁵ Панел експерата изразио је мишљење да 11. септембар представља доказ да су „државе и колективне безбедносне институције затајиле по питању усклађивања свог функционисања са природом претњи”,¹⁰⁶ док је сам генерални секретар УН у предметном говору у Генералној скупштини УН још 2003. године навео да постоји „дубока подела између земаља чланица по питању природе претњи са којима се суочавамо и исправности принципа примене оружане силе у одговору на њих”.¹⁰⁷

Извештај је, такође, навео да „последнице технолошке револуције и напретка у свету телекомуникација и обраде информација, те виртуелно брисање граница које би безбедносне претње држале у државним оквирима, уводи у разматрање нових безбедносних претњи тероризам. Уз правно-нормативни покушај његовог дефинисања,¹⁰⁸ појам тероризма се у овом извештају користи укупно 98 пута), асиметричне претње и транснационални организовани криминал, упозоравајући како свет тек треба да искуси утицај ових колосалних промена у безбедносном окружења, а које чине претечу једног сасвим другачијег безбедносног окружења, где делујући [све] заједно поседују деструктивни капацитет без преседана”.¹⁰⁹

Улазак тероризма и понашања *non-state*¹¹⁰ актера у оквиру разматрања нових безбедносних изазова од стране УН, а упоредо са догађањима од 11. септембра, омогућило је нову прилику за разматрање појма оправдане колективне употребе оружане силе. Иако је у Панелу наглашено да је период хладног рата и блоковске поделе практично онемогућио употребу силе ради очувања мира, у смислу члана 51 (право државе да се брани, укључујући колективну самоодбрану, од оружаног напа-

¹⁰³ Извештај; http://www.un.org/en/events/pastevents/a_more_secure_world.shtml

¹⁰⁴ <http://daccess-ods.un.org/TMP/2686949.37229156.html>

¹⁰⁵ A More Secure World: Our Shared Responsibility; страна 2, пара 5.; <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/602/31/PDF/N0460231.pdf?OpenElement>

¹⁰⁶ A More Secure World: Our Shared Responsibility; страна 19, пара 16.

¹⁰⁷ A More Secure World: Our Shared Responsibility; страна 1, пара 1.

¹⁰⁸ Генерални секретар наводи у извештају да Генерална скупштина, тј. њен Правни комитет није био у стању да обезбеди дефиницију тероризма након више година дискусије.

¹⁰⁹ A More Secure World: Our Shared Responsibility; ибид.

¹¹⁰ Односи се на терористичке групе.

да) или поглавља 7 (постојање претње миру, кршење мира, или акт агресије), те да период до израде извештаја сведочи о значајним негативним помацима у развоју безбедносних претњи, на Панелу се није одступило од норматива „употребе силе” прописаних Повељом УН – наглашавајући неопходност постојања оправдане претње, рационалне сврхе примене силе, примене силе као последње опције, примене силе пропорционално претњи и нужног балансирања последица по примену силе. Имајући у виду низ хуманитарних катастрофа крајем 20. и у првој декади 21. века, Панел је позвао државе чланице УН да се мање позивају на свој суверенитет, а више на одговорност према својим народима и пред међународном заједницом.¹¹¹

Појам употребе силе од стране УН биће тема даљег разматрања у УН и у наредним годинама, о чему ће више речи бити у поглављима која следе.

У сваком случају, Панел наводи шест подручја са потенцијално највећом претњом светској безбедности: сиромаштво, заразне болести и деградацију природног окружења; конфликте између држава и унутар њих; пролиферацију оружја масовног уништења – нуклеарног, радиолошког, хемијског и биолошког; тероризам и транснационални организовани криминал. Идентификујући их, извештај кроз детаљне предметне анализе омогућава увид у међуповезаност стварних и новоидентификованих безбедносних претњи и отвара врата за неопходна прилагођавања оперативних концепата и институција у оквиру организације УН у будућности.

Мировне операције 2010: Стратегија реформе (2006)

Пет година након објављивања *Brahimi Report*, Департман за мировне операције¹¹² УН одлучио је да је неопходно извршити свеобухватну студију „обима и задатака мировних операције УН, укључујући и начина на који се извршавају задаци, постигнутих успеха и научених лекција током последњих пет година, те да се оцени које капацитете треба ојачати да би се испунили циљеви постављени пред Департманом у наредних пет година”.¹¹³ Одлука долази у време када организација схвата да функционише у окружењу без преседана по питању размера и обима (тадашњих) мировних операција. Резултат учињених студија јесте извештај који третира смернице за стратешку реформу, познат под називом *Мировне операције 2010 (Peace operations 2010, Reform Strategy)*, који ће поставити „сет правила и процедура неопходних за успостављање и подршку мировних операција у току текуће деценије”.¹¹⁴

¹¹¹ A More Secure World: Our Shared Responsibility; страна 56, пара 201.

¹¹² Формиран 1948. године, Департман за мировне операције, познат под акронимом ДРКО (Department of Peacekeeping Operations) обезбеђује политичке и извршне инструкције за извршење мировних операције УН и одржава контакт између Савета безбедности, земаља контрибутора и странама у сукобу (земаља домаћина, тј. примаоца помоћи УН) – а у оквиру мандата који је добио од Савета безбедности. Детаљне информације о раду Департмана доступне су на: <http://www.un.org/en/peacekeeping/about/dpko/>

¹¹³ Мировне операције 2010, Стратегија Реформе, стр. 1, пара 6; <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/po2010.pdf>

¹¹⁴ Мировне операције 2010, Стратегија реформе, стр. 1, пара 7.

Како резиме извештаја наводи, предметна студија посвећује највећу пажњу разматрањима предуслова¹¹⁵ за организацију мировних операција. Међутим, једна област, од укупно пет,¹¹⁶ од нарочитог је интереса са аспекта конкретног одговора организације новим безбедносним изазовима. Она обухвата, поред осталог, креирање стајаћих (*stand-by*) полицијских капацитета; јачање технолошких капацитета, са нагласком на информационе технологије; успостављање флексибилнијих софтверских платформи за управљање мировним операцијама, те унапређење стратешких комуникацијских капацитета.¹¹⁷ Поред тога, Департман за мировне операције је одлучио да настави са развијањем аранжмана који би обезбедили капацитет снага за брзо распоређивање, како би била у стању да у релативно кратко време адекватно одговори на кризне ситуације у мировним операцијама.

Управо ове (последње) области представљаће једну од окосница даљег унапређења функционисања мировних операција УН у конфликтним театрима, а у складу са амплитудом и спектром безбедносних изазова са којима се припадници мировних операција и сама организација УН све више суочавају.

Мировне операције УН: Принципи и смернице – Capstone доктрина (2008)

Прерастајући временом у глобални подухват очувања мира у свету, „мировне операције УН су вођене и извршаване у складу са углавном неписаном групом принципа, те информисане искуствима хиљадама који су служили у преко 60 мисија од 1948. године на овамо”.¹¹⁸ Сходно томе, Департман за мировне операције УН објављује почетком 2008. године публикацију *Capstone* доктрина, чија се сврха дефинише преводом речи *capstone* – завршни камен који се поставља на врху грађевине. Дакле, Доктрина представља сажетак искустава кроз које је организација прошла у току шест деценија својег постојања и наткриљује све директиве, смернице, стандардне оперативне процедуре, упутства и материјал за обуку које је до тада креирао Департман.¹¹⁹ Као „први покушај такве врсте у периоду од десет година да се изврши кодификација највреднијих искустава стечених у последњих 60 година постојања организација УН... намењена је... бољем схватању основних принципа који чине основу мировних операција, те њима својствених предности и ограничења”.¹²⁰

¹¹⁵ Регрутовање и задржавање висококвалификованог кадра; проучавање и имплементација позитивних практичних искустава у мировним операцијама; развој интерактивних односа са другим организацијама (укључујући регионалне) и институцијама (укључујући финансијске); успостављање интегрисаних организационих структура у седишту УН и у командама мировних операција – мисија.

¹¹⁶ Особље, доктрина, партнерски односи, извори, финансије и структура.

¹¹⁷ Мировне операције 2010, Стратегија реформе, стр. 5, пара 20.

¹¹⁸ Преамбула Доктрине, стр.1; http://www.unrol.org/files/Capstone_Doctrine_ENG.pdf

¹¹⁹ Coning, Detzel, Hojem, Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2008, UN Peacekeeping Operations, Capstone Doctrine; стр. 1 пара 1, Увод; [https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20\(2008\).pdf](https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20(2008).pdf)

¹²⁰ Из увода Доктрине, цитиран Jean-Marie Guéhenno, Under-Secretary-General for Peacekeeping Operations.

Како употреба оружане силе остаје један од највећих изазова организације УН и мировних операција,¹²¹ најинтересантнији део *Capstone* доктрине са аспекта овог рада јесте одржање њеног правнонормативног дефинисања, односно прецизирање услова за њену примену; односе се на самоодбрану и/или одбрану мандата Мисије, а лимитираних на тактички ниво, на пристанак страна у сукобу или пристанак државе чланице (домаћина) на чијој је територији мировна операција организована, уз обавезно одобрење Савета безбедности УН¹²² (а увек као последње расположиво средство).

Улазећи дубље у динамички простор појма самоодбране припадника мировних операција УН, те одбране мандата Мисије – односно спецификум безбедносних изазова у датом оперативном окружењу – ова доктрина наводи да су „средине у којима се мировне операције одвијају често са присуством милиција, криминалних банди и других *spoiler-a*“¹²³ који активно настоје да угрозе мировни процес или пак представљају опасност за цивилно становништво”.¹²⁴ У таквим ситуацијама Савет безбедности УН даје мировним операцијама „робустан мандат, односно овлашћује их да употребе сва средства потребна да би се заштитило цивилно становништво изложено непосредној физичкој опасности, да би се одвратили насилни покушаји ремећења политичког процеса, и помогло властима државе домаћина да успостави или одржи правни ред и поредак. Користећи ову одредницу, бројне мировне операције УН успеле су да унапреде безбедносну ситуацију и креирају окружење повољно за дуготрајну изградњу мира у државама домаћинима”.¹²⁵

Како *Capstone* доктрина наводи, одобрење употребе силе не сме да буде употребљено за „војни пораз идентификованих *spoiler-a*, тј. да мора да буде одмерена, прецизна, пропорционална претњи, те сразмере која ће омогућити постизање траженог ефекта и омогућити даљи рад мировне операције и испуњење мандата... те да омогући рану де ескалацију насиља и повратак на ненасилне методе преговора и успоставе мира”.¹²⁶ Тачни прописи употребе оружане силе дефинишу се прописима успостављеним унутар сваке појединачне мировне операције, а разликује се за војне (*Rules of Engagement* – *ROE*, Правила вођења борбе) и полицијске ефикативне (*Directives on the Use of Force* – *DUF*, Директиве о употреби силе).¹²⁷

На крају, битно је нагласити да потврда дефиниције услова употребе оружане силе у *Capstone* доктрини настаје у периоду када организација УН сведочи о да-

¹²¹ Налазећи се на танкој линији између поштовања основних принципа УН и Повеље УН, потребе за заштитом цивилног становништва, све више изложеног страдању, те доктринарне тензије између севера и југа (држава чланица УН, респективно испод-изнад екватора) на тему потенцијалне злоупотребе мировних операција УН као Тројанског коња за остваривање економских територијалних претензија појединих земаља чланица УН.

¹²² *Capstone* доктрина, стр. 34, пара 3, http://www.unrol.org/files/Capstone_Doctrine_ENG.pdf

¹²³ Реч преузета из енглеског језика; долази од глагола to spoil, који значи покарвити нешто.

¹²⁴ Ибид као фуснота бр. 123.

¹²⁵ Ибид као фусноте бр. 123 и 125. Аутор рада има лично искуство у обавештајним припремама за извођење таквих лимитираних операција у мировној операцији УН на Хаитију у периоду од 2007. године до данас.

¹²⁶ *Capstone* доктрина, стр. 35, пара 2.

¹²⁷ *Capstone* доктрина, стр. 35, пара 4.

љем наглом расту у обиму свог ангажовања у мировним операцијама – где број униформисаног састава у мисијама расте са 40 хиљада 2004. године на преко 85 хиљада 2008. године, уз јасну тенденцију даљег раста. Дешавања у тада постојећим и новонастајућим конфликтним театрима, те даље квалитативно нарушавање безбедносног окружења у којима *peacekeeper*-и обављају своје дужности, увешће проблематику употребе оружане силе у даља озбиљна разматрања (и критике) убрзо по уласку у другу декаду 21. века.

План новог партнерства – нови хоризонт мировних операција УН (2009)

Годину дана од десете годишњице објављивања *Brahimi* извештаја, са бројем и интензитетом мировних операција на новом историјски високом нивоу, Депарتمان за мировне операције УН припремио је *non-paper*, консултативну студију,¹²⁸ *A New Partnership Agenda - Charting a New Horizon for UN Peacekeeping*,¹²⁹ где се отворено говори о реалностима *ad-hock*¹³⁰ пословне праксе УН по питању организације мировних операција – организационо, административно и финансијски „развученој” по најтежим оперативним и безбедносним окружењима на свету. Студија истиче да неслагање између обима захтева савремених мировних операција и расположивих механизма већ декадама ствара озбиљне препреке у систему УН – у времену када се од ње тражи да учини много више.¹³¹

Гледајући у будућност, ова нова студија предвиђа даље повећавање захтева за мировним операцијама. Узимајући у обзир већ тада евидентан пораст финансијских рестрикција и у оквиру деловања организације УН, процењено је да развој транс-националног организованог криминала и промене у животној средини на глобалном нивоу могу довести до значајне политичке и безбедносне нестабилности, поготово у друштвима која немају могућности или средстава да се носе са новим безбедносним изазовима (студија користи израз „шокови”), где су земље које се налазе у постконфликтном окружењу – периоду посебно угрожене. Ризик да такве безбедносне претње не наиђу на одговарајуће или чак само делимичне одговоре, студија оцењује више него стварним,¹³² тим пре што нарастајућа економска ограничења приморавају многе владе и организације да смањују удео у буџетима намењен управљању конфликтима, те за потребе пружања хуманитарне или развојне помоћи.

Како се глобална потражња за ефикасним војним и полицијским капацитетима цени све већом, студија је веома јасна у домену који упозорава да тако умањени без-

¹²⁸ Форме консултативних разматрања о будућности мировних операција УН.

¹²⁹ *A New Partnership Agenda - Charting a New Horizon for UN Peacekeeping*, <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/newhorizon.pdf>

¹³⁰ Свака мировна операција се организује индивидуално (засебан буџет, мандат, ресурси).

¹³¹ Ибид, стр. 4.

¹³² Ибид, стр. 6.

бедносни друштвени капацитети (било билатерални, регионални или на светском нивоу) „повећавају вероватноћу да се организација мировних операција УН претвори, или постане инструмент последње одступнице (*last resort*), са евидентно далеко мањим употребним безбедносним ресурсима и могућностима подршке миру”.¹³³

Како се организација УН у овом моменту и даље налази на критичној раскрсници, студија закључује да је реформа мировних операција УН процес који траје, у којем земље чланице УН морају повећати удео ресурса који ће бити стављени на располагање међународној заједници за потребе реакција на безбедносне кризе – без обзира на реалност повећаних политичких и економских напрезања. Од *Brahimi* извештаја (2000. година) до овог момента, тј. у последњих десет година, број лица ангажованих у мировним операцијама УН је повећан за нешто више од пет пута,¹³⁴ а сваки неуспех мировних операција и даље неумитно доводи до страдања и губитка живота хиљада и десетина хиљада људи, на стотине хиљада лица бива протерано са њихових животних простора, док нагомилавање тензија и унутрашњих сукоба несметано производи нова окружења склона нестабилностима и насиљу.

Управо са становишта ефикасније заштите цивилног становништва, принципијелне жртве у конфликтима, студија дотиче и концепт робустних мировних операција (референца на тему присутна је у *Brahimi* извештају од 2000. године) – као политичке и оперативне стратегије – чија улога јесте давање јасног сигнала да је међународна заједница (УН) у стању да имплементира свој мандат и одврати перципиране претње миру (*spoilers*). Иако тачна дефиниција (*framing*) примене робустних мировних операција овом приликом није у детаље истраживана, напомиње се да Депарتمان за мировне операције УН већ тада предузима активности ради додатног дефинисања параметара робустног приступа у мировним операцијама – са оним земљама чланицама УН које располажу потребним ресурсима и вољне су да приступе реализацији тог концепта.

Конструктивнија дешавања на тему робустних мировних операција УН добијају у овом периоду свакако благи, али континуирани подстицај за даљи период, што ће кулминирати 2013. године Резолуцијом Савета безбедности УН о успостављању прве интервенционе борбене јединице унутар система мировних операција УН.

Студија „Нови хоризонти мировних операција УН” доживела је две прегледне ревизије – извештаје о напретку. Прва ревизија (2010. година) истиче да организација „улази у период консолидације, који доноси могућност стварања потребног простора за реализацију тешких, али све битних трансформација неопходних за јачање ефикасности и ефикасности мировних операција”,¹³⁵ укључујући преусмеравање концепта мировних операција на „*capability driven*”¹³⁶ приступ, те јачање система идентификације и одржавања високоспецијализованих оперативних капацитета који би омогућили имплементацију комплексних мандата постојећих и нових

¹³³ Ибид, стр. 6.

¹³⁴ Са око 20.000 лица ангажованих у мировним операцијама УН 2000. године, а крајем 2009. године тај број се попео на око 116.000.

¹³⁵ Први извештај Департамана за мировне операције УН о напретку „The New Horizon Initiative”, #1 (октобар 2010. године), стр. 20, http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/newhorizon_update01.pdf

¹³⁶ У складу са реалним могућностима организације.

мировних операција.¹³⁷ Друга ревизија (2011. година), која и даље истиче постојање значајних изазова у вези са бројем и комплексношћу мировних операција (а под негативним утицајем мања критичних ресурса), наилази на позитивне помаке у реформи концепта мировних операција – у смислу операционализације иницијатива предочених извештајем „Нови хоризонти”. Департман за мировне операције УН у овом периоду убрзава темпо развоја унапређених стратегија, смерница, стандардизације задатака и студија изводљивости, јасније идентификације критичних ресурса организације и унапређује дијалог са кључним партнерима – земљама чланицама са потребним критичним капацитетима.

Процес реформе мировних операција, те процена еволуирајући оперативних захтева, судећи по овој другој ревизији, коначно даје назнаке дуго очекиваних и све неопходнијих промена и примена иновација у функционисању организације УН.¹³⁸

Конкретизација деловања УН у Мировним операцијама

Прва борбена јединица Организације УН: Интервентна бригада (2013)

Суочавајући се са све интензивнијим безбедносним ризицима, где обим непријатељстава на оперативним територијама прети да превлада (а неретко се управо то и дешава) капацитете мировних снага – а сагледавано на примеру мисије УН у Демократској Републици Конго (MONUSCO) – уклоњене су све сумње да организација УН поседује више него лимитиране критичне капацитете које може ангажовати приликом суочавања са екстремним непријатељствима и опасностима модерног доба. Вишегодишњи вртлог нестабилности у овој држави (са непостојећим државним органима на целокупности њене импозантне територије), обим кршења људских права, интензитет оружаних сукоба и страдање цивилног становништва достигли су годинама ниво који пркоси разумевању. Наоружане домаће и стране криминалне групе, борбене фракције, паравојне јединице, локалне милиције и небројене опортунистичке и предаторске наоружане банде које у континуитету нарушавају интегритет и безбедност источних територија Демократске Републике Конго, ширећи страховладу, хаос и производећи масовна страдања незаштићеног цивилног становништва, егзистирају и функционишу потпуно некажњено, упркос постојању једне од највећих, најскупљих¹³⁹ и са гледишта броја униформисаног персонала најјачих мировних операција УН икада успостављених.¹⁴⁰

¹³⁷ Ибид, стр. 20.

¹³⁸ Други извештај Департмана за мировне операције УН о напретку „The New Horizon Initiative”, #2 (децембар 2011. године), http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/newhorizon_update02.pdf

¹³⁹ Буџет ове мировне операције УН за 2013. годину износио је око 1,3 милијарде долара, док је укупни буџет за свих 16 мировних операција УН за овај период износио око 7,8 милијарди УСД (тј. око 10 процената од укупно расположивих финансија организације УН). Детаљни преглед доступан на: <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml>

¹⁴⁰ MONUSCO facts and figures; <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/monusco/facts.shtml>

Конечно, 18. марта 2013. године УН чине корак који су дуго очекивале многе земље чланице организације, а који је увео међународну заједницу на нову територију када се говори о концепту мировних операција. Поступајући по препорукама генералног секретара УН-а, Ван Ки-моон-а и одговарајући на позив влада више земаља у подручју Афричких великих језера,¹⁴¹ Савет безбедности УН је једногласно усвојио Резолуцију 2098¹⁴² којом, сем продужења мандата мировне операције MONUSCO у Демократској Републици Конго, организација креира, на изузетној основи, специјализовану Интервентну бригаду у оквиру већ постојеће униформисане компоненте од 19.815 полицијских и војних припадника.¹⁴³

Савет безбедности је овом одлуком омогућио креирање прве офанзивне јединице¹⁴⁴ у систему мировних операција УН, чији примарни задатак јесте извођење циљаних борбених операција – било једнострано организованих¹⁴⁵ или у сарадњи са оружаним (војним и полицијским) снагама Демократске Републике Конго. Циљ тих операција је неутралисање и разоружање свих идентификованих илегалних наоружаних група у источним територијама земље домаћина Мисије – нарочито злогласне групе M23¹⁴⁶ која је доминирала брдовитим и густо пошумљеним подручјима које влада државе домаћина више од двадесет година није била у могућности да држи под контролом – али и свих оних група које су вршиле упаде на територију Демократске Републике Конго из суседних земаља. Примарни задатак Интервентне бригаде стога је извођење робустних, високомобилних и свестраних офанзивних операција, које ће трајати до момента ефективног онемогућавања или прекида активности таквих или сличних оружаних група.

Концепт робустних мировних операција, овом приликом инаугурисан применом у пракси, колико год неупућене подсећао на милитаристичку кампању, ипак не представља ексклузивно војно (оружано) решење комплексних безбедносних изазова који су наметнути организацији УН. Он је политичка и оперативна стратегија која укључује све компоненте једне мировне операције, где се робустност успоставља комбинацијом примене видљиве и високоспособне оружане силе, али и политичког дијалога, циљаних санкција усмерених ка перципираним лицима или групама са потврђеним претњама миру, подршке помирењу сукобљених страна и покрећања активности за трајнију изградњу мира, поред осталог.¹⁴⁷ Напомене ради, ро-

¹⁴¹ Владе 11 афричких земаља (региона): Анголе, Замбије, Танзаније, Кеније, Уганде, Руанде, Бурундија, Судана, Централне Афричке Републике, Републике Конго и Демократске Републике Конго, <http://www.un.org/africarenewal/sites/www.un.org.africarenewal/files/great-lakes-map.png>

¹⁴² Резолуција Савета безбедности УН 2098, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2098\(2013\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2098(2013))

¹⁴³ Intervention Brigade' Authorized as Security Council Grants Mandate Renewal for United Nations Mission in Democratic Republic of Congo, <http://www.un.org/press/en/2013/sc10964.doc.htm>

¹⁴⁴ Састављена од три пешадијска батаљона, једне артиљеријске јединице, јединице за специјална дејства и обавештајне јединице.

¹⁴⁵ Од руководства мировне операције и снага УН.

¹⁴⁶ Група M23, или „23. март“, иако реалне снаге од неких 2.000 лако наоружаних бораца, подржавана је од других оружаних група које потичу ван територије Демократске Републике Конго.

¹⁴⁷ Закључци са заседања Генералне скупштине УН, 22. децембар 2009, „Implementation of the recommendations of the Special Committee on Peacekeeping Operations“, стр. 6 http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/64/573

бустни концепт мировних операција није, нити може бити схваћен као принцип унилатералног и/или насилног наметања мира, већ је правно и фактички заснован на основним начелима мировних операција УН, тј. а) пристанка државе домаћина, б) непристрасности организације УН и в) неупотребе оружане силе – сем у условима самоодбране и заштите мандата мировне операције. Иако робустност захтева употребу специјализоване оружане силе, у офанзивном маниру, исто се одвија на тактичко-оперативном нивоу, и увек у ограниченом географском простору, са ограниченим трајањем, са јасно дефинисаним циљевима, те уз пуно поштовање наведених основних начела мировних операција.¹⁴⁸

Посматрајући са тактичког гледишта, мировна операција УН у Демократској Републици Конго, како ју је назвао један од војних аналитичара,¹⁴⁹ јесте „логистички кошмар, у коме не знате ко је ко из дана у дан”. Неумитно, а по ауторизацији Интервентне бригаде, Резолуцијом Савета безбедности 2098 УН одобрена је и употреба специјалних осматрачких система, неборбених беспилотних летелица,¹⁵⁰ а које ће омогућити адекватнији ситуациони увид у неприступачне делове територије домаћина и олакшати стварање реалне обавештајне процене активности илегалних наоружаних група унутар источних подручја Демократске Републике Конго и пограничних подручја. Односно, Резолуција омогућује квалитативно побољшање у виду обезбеђења вредних информација за прецизно и ефикасно деловање ове јединствене офанзивне формације УН.

Примена новог и иновативног тактичко-оперативног концепта мировних операција УН – симултаним активирањем Интервентне бригаде и, за УН пионирско, увођење у оперативну употребу нових технологија – посматрано на овом примеру је, након декада критиковања организације о њеној немоћи и неспособности да оствари свој примарни задатак, означило својеврсну тачку (позитивног) преокрета у скорој историји УН. Оно је веома брзо – за мање од године дана од имплементације – резултирало постизањем вишеструких и истовремених циљева: омогућено је неутралисање принципијелних илегалних наоружаних група, остварена је боља контрола државне границе и уопште се показало од инструменталног значаја за ширење утицаја организације УН и институција државе домаћина на њеним источним територијама. Поред тога, остварен је и изузетан политичко-дипломатски ефекат на суседне државе, у смислу обелодањивања и доказивања неконтролисаних активности страних илегалних наоружаних група на територији Демократске Републике Конго, односно фактичног онемогућавања и/или заустављања нових упада наоружаних група из суседних држава на њене источне територије.

Враћајући се на прву употребу беспилотних летелица, као система за прикупљање информација од значаја у мировним операцијама УН, неопходно је истаћи да је та идеја наговештавана и промовисана у УН још 2008. године. Иако неборбеног карактера и

¹⁴⁸ Ибид.

¹⁴⁹ Из интервјуа новинској кући Reuters, Helmoed Romer Heitman, <http://www.un.org/africarenewal/magazine/august-2013/intervention-brigade-end-game-congo>

¹⁵⁰ Беспилотне летелице Falco, које је произвела италијанска фирма Selex ES, која припада систему одбране Италије (група Finmeccanica). Летелице су величине пет метара, обојене белом УН бојом и видљиво маркиране ознаком УН не крилима и репном делу. Могу да лете и до 14 часова без прекида на оперативном радијусу од око 200 километара.

опремљене искључиво опремом за прикупљање визуелних информација – уз већ увелико присутну праксу употребе сателитских осматрачких система – присуство непопуларне менталне слике употребе беспилотних летелица, као платформи за циљану елиминацију циљева од интереса¹⁵¹ или неовлаштено прикупљање информација од значајног обавештајног карактера, свакако је имало улогу у одлагању (или неодлучности) организације (дела земаља чланица) о њиховом увођењу у оперативну употребу.

Добронамерни (или не) осврти на иницирање употребе беспилотних летелица у мировним операцијама УН могу бити схваћени као упозорење, а делом и критика, да организација приказује надзоре „агенције” са нарастајућим обавештајним капацитетима. У сваком случају, употреба напредних система за прикупљање информација наговештава природну еволуцију мировних операција у тип блаже верзије борбених операција које предузимају неке од војно најразвијенијих земаља, а подржане најновијим технологијама и напредним обавештајним деловањем. Иако је њихова примена у Демократској Републици Конго замишљена да буде „пробног” карактера, притисак за њихову што заступљенију употребу и у другим мировним операцијама УН јесте чињеница коју је немогуће занемарити. Управо због тога обавештеност о намени и карактеру даљег ангажовања система, као што су беспилотне летелице, представља елемент без којег (већ тада видљиво) будућност успешног ангажовања организације УН у критичним регионима света са нарастајућим безбедносним изазовима постаје све захтевнија. Нова и још вреднија потврда таквог стратешког размишљања у организацији УН долази већ наредне 2014. године, са извештајем новог експертског панела фокусираног на унапређење ефикасности мировних операција применом нових технологија и иновација.¹⁵²

Технолошке перформансе мировних операција

Извештај експертског панела из 2014. године о примени нових технологија и иновација у мировним операцијама УН (*Performance Peacekeeping*¹⁵³) већ у својим првим редовима износи чињеницу да организација УН, упркос свеprisутности научних и технолошких достигнућа, сада већ у другој декади технолошке револуције потпомогнуте глобалним ширењем интернета, „фазно” касни у њиховој пуној примени. Штавише, неке од држава чланица УН које дају значајне контрибуције у униформисаном лудству за ангажовање у мировним операцијама често не поседују технолошка средства које војне или полицијске организације напредних или напреднијих земаља чланица УН сматрају минимумом за ефикасну употребу у било којем оперативном окружењу.¹⁵⁴ Таква ситуација ствара оперативни јаз таквог изражаја да те земље чланице УН, са објективно највећим капацитетом за супротста-

¹⁵¹ Такозвани *Drone programme*, који су примењивале Сједињене Америчке Државе у Авганистану, Пакистану и Ираку.

¹⁵² Final Report of the Expert Panel on Technology and Innovation in UN Peacekeeping, <http://www.performancepeacekeeping.org/>

¹⁵³ Ибид, стр. 3.

¹⁵⁴ Ибид, стр. 3.

вљање савременим безбедносним изазовима, нису вољне да учествују у многим тежим и изазовнијим мировним операцијама. Другим речима, оперативни, административни и правни нормативи употребе њиховог униформисаног особља у међународном кризном окружењу били су јачи аргументи од преузимања ризика којима би, својим ангажовањем били изложени у мировним операцијама.

Оперативни захтеви мировних операција данашњице захтевају континуирано прилагођавање технолошких решења на употреби или увођењу нових технологија и иновативних пракси, без којих лица која извршавају задатке у конфликтним подручјима не да више нису у стању да одговоре на нарастајуће безбедносне претње или сачувају животе угроженог цивилног становништва, већ нису у стању ни да сачувају властите животе. Било да се ради о области командовања и контроле, надгледања – мониторинга, комуникације, извештавања, аналитичких и обавештајних процеса или извршавања робустних – борбених задатака, примена нових технологија представља стратешки омогућавајући фактор у извршењу задатака у комплексним конфликтним окружењима, те како такво не представља нити има улогу „сервиса”, већ је заиста од стратешког значаја. Процес увођења иновација и технолошког унапређења у функционисању мировних операција до тада, а третирано у примеру Демократске Републике Конго, претрпео је огромну штету услед постављених или перципираних структуралних или оперативних баријера – примарно мањка културе (схватања значаја примене) иновација, те мањка стратешке политичке, а неретко и финансијске подршке.

Панел експерата задужен за припрему извештаја о примени нових технологија и иновација у мировним операцијама препознао је изазове који се морају превазићи када се расправља о потреби да се знатно унапреди употреба технологије, где је, као главни елемент, означен сам менаџмент унапређења процеса, односно трошкови неопходни за подизање технолошког профила мисија на терену, потреба за људством које је оспособљено да користи нове технологије и иновативна технолошка решења, те омогући реализацију прелаза са старих на нове системе.¹⁵⁵

Осврћући се на политички аспект увођења нових технологија и иновативних решења у мировне операције УН, а сагледавајући пример Демократске Републике Конго и унапређење обавештајно-аналитичких капацитета УН на терену њиховом употребом, земље чланице организације све више и јасније схватају капацитет и предности употребе нових технолошких решења. Потврда таквог позитивног размислања долази и са примера нове мировне операције, MINUSMA¹⁵⁶ (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali*), инициране 2013. године у Малију, у којој обавештајне јединице организације УН, организоване по узору на оне из технолошки-оперативно војно најнапреднијих земаља чланица примењују слична или иста технолошка решења, попут оних на употреби у Демократској Републици Конго.¹⁵⁷ Суочавајући се са високим степеном безбедносних претњи, доминантно континуираним нападима наоружаних група блиско везаних са најактивнијим и најопаснијим терористичким организацијама на афричком континенту, те импровизованим експлозивним направама, мисија УН у Малију примењује НАТО оба-

¹⁵⁵ Ибид, стр. 99.

¹⁵⁶ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusma/background.shtml>

¹⁵⁷ Употреба беспилотних летелица за прикупљање информација у реалном времену, поред осталог.

вештајну оперативну праксу, а користећи војни персонал земаља чланица ове војно-политичке организације, упоредо са најмодернијим осматрачким и обавештајним технологијама, укључујући беспилотне осматрачке системе – летелице као *conditio sine qua non*, поред осталог, за стицање увида у реалну ситуацију на терену, заштиту цивилног становништва и самих трупа организације УН на терену.

Евидентно, промене у безбедносним окружењима стварају неизбежну потребу за применом нових технологија и иновативних решења која ће омогућити лицима ангажованим у мировним операцијама УН да успешно и пре свега што безбедније одговоре на нарастајући број комплексних безбедносних претњи у конфликтним подручјима. Могућности примене технолошких иновација несумњиво су бројне, а капацитет им је да значајно унапреде ефикасност мировних операција, док ће се тек показати у којем обиму ће њихова примена постати системског карактера, а питања финансијских улагања (реални критичари би рекли политичка контемплација коштања људских живота или цене спречавања страдања цивилног становништва) у ту сврху потиснута у „други” план.

Безбедносни изазови Мировних операција УН

Савремене безбедносне претње

За разлику од ситуације од претходне две декаде, данас се мировне операције дешавају у сложенијем оперативном контексту. Све већи број мисија УН делује у подручјима која не уживају постојање политичких мировних споразума који би омогућили њихово ангажовање и тиме служили као гаранција њиховог несметаног рада. Организација УН и њени припадници данас се константно суочавају са активним непријатељствима у којима стране у сукобу не желе да преговарају или чак чине све што је могуће да би онемогућили и само присуство и рад међународне организације на прекиду сукоба или успостављања мира, односно где практично више не постоји мир који би био сачуван. Изазов је додатно умногостручен инфраструктурним мањкавостима држава (њихових територија) укључених у сукобе, сиромаштвом угрожених друштвених заједница које су подложне како интерним тако и екстерним шокovima, те ширим окружењима исто тако подложним негативном деловању савремених безбедносних претњи – данас све доминантније настајући од стране *non-state* актера које је све теже неутралисати механизмима на располагању организацији УН, па чак и борбеним дејствима.

Данас је таква ситуација у неколико мировних операција УН – у Малију, Демократској Републици Конго, Централноафричкој Републици, Јужном Судану – где организација УН није успела да постигне адекватне мировне споразуме и обезбеди боље услове за извршавање мировног мандата. Веома компликоване безбедносне ситуације у државама као што су Авганистан, Ирак, Либија, Сирија, Сомалија и Јемен само илуструју таква ограничења, па чак отпор иницирању идеје о одлучнијем деловању УН на њиховим територијама – примарно узроковано недостатком, односно непостојањем заједничке политичке воље земаља чланица УН или пак постојањем дијаметрално супротних политичких интереса. Коначно, такво (не)деловање није у функцији спречавања разарања, оружаних сукоба, страдања цивилног становништва или прилике да одагнају опасност од тоталног колапса државних уређе-

ња. Претећи на тај начин функционисању међународног система у облику у којем га познајемо и који је успостављен пре седам деценија, безбедносни изазови данашњице превазилазе границе држава чланица УН. Они захтевају комплексне приступе њиховом решавању и неумитно усложњавају услове за организацију и функционисање мировних операција УН.

У таквим нарастајуће опасним конфликтним окружењима, организација УН је успела да реализује ограничен степен критичних задатака, док су неки припадници мировних операција у константној животној опасности и бивају под сталном претњом, нападани или убијани. Организација је изложена директним нападима група и организација које УН не сматрају неутралним ентитетом у решавању сукоба, а које су у великом броју случајева и у тесној спрези са организованим (транс)националним криминалним удружењима¹⁵⁸ (понашајући се данас као примарни чинилац у дестабилизацији институционалног уређења у државама захваћеним конфликтима) и екстремним – радикалним група. Штавише, нема индикација да ће такво безбедносно окружење доживети промену набоље у кратком до средњорочном периоду, у којем се очекивања за ефикаснијом заштитом цивилног становништва од стране организације УН неће смањити, те ће од ње наставити да се тражи да остане где јесте и настави да извршава своје задатке.

Развијање новог идентитета безбедносних претњи у конфликтним окружењима у којима је организација УН ангажована свакако захтева примене нових оперативних доктрина, тј. приступа суочавању са безбедносним претњама. Категорија мировних операција са „стабилизационим“ мандатом, попут оних у Хаитију, Малију, Централно-афричкој Републици или Демократској Републици Конго, а које карактерише робустан мандат, евидентно су тренутно одабран пут међународне организације за спречавање даље дегенерације безбедносног окружења (тј. стварања услова за њихов карантин – изолацију) не само у државама домаћинима, већ у регионалном смислу, и глобално.

У њима су стране које врше агресију и одабрале насиље за остваривање својих циљева постављене ван контекста „стране у сукобу“ (тј. оних које избегавају проналажење политичког решења за прекид насиља) – чинећи их легитимним циљевима подложним контролисаној и ограниченој примени оружане силе организације УН, а са искључивом сврхом заштите цивилног становништва и помоћи државама домаћинима да одрже суверенитет и контролу унутар властите територије.

Тероризам: Савремена безбедносна претња без преседана

Терористички напади које током 2015. године оружане *non-state* групе, познате под именом „Исламска држава“ (ИД), односно ISIL / ISIS¹⁵⁹ и група њихових следбеника – присталица¹⁶⁰ извеле у Тунису (Сус),¹⁶¹ Турској (Анкара),¹⁶² Египту (Синај),¹⁶³

¹⁵⁸ Било да своје исходиште имају у регионалном или глобалном нивоу, или представљају уобичајену експанзију криминалних активности у конфликтним и постконфликтним окружењима.

¹⁵⁹ Islamic State in Iraq and the Levant / Sham.

¹⁶⁰ Друге терористичке организације, као што су Boko Haram, Al-Shabaab, Taliban.

¹⁶¹ Јун 2015.

¹⁶² Октобар 2015.

Либану (Бејрут),¹⁶⁴ Француској (Париз),¹⁶⁵ Малију (Бамако)¹⁶⁶ те осталим локацијама широм Блиског истока и афричког континента, а настављени су истим или јачим интензитетом у 2016. години,¹⁶⁷ схваћени су од стране Савета безбедности УН као претња међународном миру и безбедности без преседана у историји човечанства. У складу с тим, Савет безбедности је крајем новембра 2015. године, усвајањем специјалне резолуције, осудио деловање ИД и свих који је подржавају, и позвао земље чланице УН да предузму „све неопходне мере у циљу спречавања и сузбијања деловања ове терористичке организације на територијама под њеном контролом”.¹⁶⁸

Савет безбедности УН позвао је државе чланице УН и на интензификацију напора за спречавање утицаја странаца – бораца – терориста ка Сирији и Ираку, те спречавање финансирања тероризма уопште, постављајући основе за креирање ширег анти-терористичког фронта чији је циљ уништавање узрока настанка тероризма, укључујући и елиминацију извора његовог финансирања, набавке наоружања и свих других видова подршке. Убрзо потом, већ у децембру 2015. године, Савет безбедности УН усваја и нову специјалну Резолуцију¹⁶⁹ – коју су спонзорисале Сједињене Америчке Државе и Руска Федерација, а на састанку без преседана у историји организације,¹⁷⁰ на којем су главну реч имали министри финансија земаља чланица УН – усмерену на сузбијање канала финансирања тероризма, проширујући оквир санкција успостављених раније према *Al-Qaida* терористичкој организацији на ИД, сматрајући да су финансије тренутно најслабија тачка ове терористичке организације.¹⁷¹

Почетком 2016. године генерални секретар УН Ван Ки-моон позвао је све земље чланице УН да раде на развоју националних планова за спречавање ширења идеологије насилног екстремизма, додатно потпомогнуте развојем и доступношћу модерних технолошко-информационих средстава. Називајући насилни екстремизам посашћу нашег времена, те процењујући да су екстремисти и разне терористичке групе до сада успели да регрутују неколико десетина хиљада страних бораца из преко 100 земаља – са идејом да буду „активирани” у Ираку, Сирији, Авганистану, Либији и Јемену – генерални секретар УН није изоставио могућност да су се многи од њих већ вратили у своје матичне државе са намером да шире страх, нетолеранцију и насиље, делујући дијаметрално супротно од универзалних вредности којима међународна заједница и организација УН теже.¹⁷²

¹⁶³ Ибид.

¹⁶⁴ Новембар 2015.

¹⁶⁵ Ибид.

¹⁶⁶ Ибид.

¹⁶⁷ Напади на инсталације, објекте и људство организације УН у Сомалији и Буркини Фасо.

¹⁶⁸ Резолуција СБ УН бр. 12132 од 20. новембра 2015. године, усвојена на 7565. састанку овог тела, <http://www.un.org/press/en/2015/sc12132.doc.htm>

¹⁶⁹ Резолуција СБ УН бр. 12168 од 17. децембра 2015. године, усвојена на 7587. састанку овог тела, <http://www.un.org/press/en/2015/sc12168.doc.htm> .

¹⁷⁰ По први пут у историји организације министри финансија земаља чланица УН су се директно обрадили Савету безбедности.

¹⁷¹ ИД на територији под њеном контролом реализије мултимилионску вештачку економију базирану на илегалној трговини нафтом, изнудом, киднаповањима, трговином људима и наоружањем, крађом и продајом културног богатства, поред осталог.

¹⁷² Генерални секретар УН позива земље чланице да се уједине у борби против екстремизма, <http://www.skynews.com.au/news/politics/international/2016/01/08/un-chief-urges-fight-against-extremism.html>

Најактуелнија догађања и безбедносна ситуација везана за ширење насилног екстремизма и тероризма упућују још једном на то да нема сумње да ће организација УН у годинама које следе бити тражена да остварује и повећава своје активно присуство у оним деловима света које карактерише деловање (транс)националних терористичких мрежа. Успостава мировне операције УН у Малију 2013. године по први пут у таквом једном безбедносном окружењу само је назнака тренда који би се у годинама које следе могао наставити у државама као што су Либија, Сомалија (у краћем периоду), па чак и Сирија или Ирак (нешто касније). У том случају, може се очекивати да би управо такво ангажовање међународне организације још више изложило њену евидентну не- припремљеност да реализује своје мандате у оперативним окружењима са израженим деловањем тероризма.

Док напади терористичких организација на организацију УН (особље или објекте ангажоване под окриљем мировних операција) није нова појава,¹⁷³ атипичност деловања ових *non-state* група и организација – за разлику од, на пример оружаних *non-state* група у Демократској Републици Конго – узрокује да је веома тешко поставити их на листу историјски или искуствено уобичајених активности организације УН, која је примарно оријентисана на асистенцију угроженој земљи чланици, или сукобљеним земљама чланицама (које, тим више, захтевају помоћ од УН). Њихова (транс)национална динамика, нерационално и непредвидљиво поступање, *modus operandi* укоренен у читавом спектру криминалних активности, те злостављању и инструментализацији цивилног становништва, асиметрична тактика и лажно представљање организације УН, њених припадника и активности (било у оквиру мировних операција УН, политичких мисија УН или активности хуманитарних агенција УН¹⁷⁴) пред цивилним становништвом као принципијелног узрока несреће, уништавања и страдања, те примарног циља свог насилног деловања – објективно представља комплексне препреке за деловање организације на терену, што је пропраћено реалним и активним претњама против физичког интегритета сваког индивидуалног припадника организације УН у таквом једном оперативном театру.

У том смислу, наведене специјалне резолуције Савета безбедности УН, третирајући спречавање ширења тероризма проширењем санкција на нове терористичке организације, и усмерене ка елиминацији извора њихове финансијске подршке, могу се схватити као превентивне, тј. припремне мере које би требало да ослабе постојеће потенцијале терористичких организација активних у конфликтним подручјима. Стога, у следећој најновијој итерацији развоја робустних мировних операција УН, немогуће је занемарити могуће интензивније ангажовање организације УН у реализацији задатака чији би део био и неутралисање деловања ових *non-state* група на територијама суверених државних ентитета.¹⁷⁵ Такав развој догађаја ни у ком случају не може се разматрати без шире политичке кохезије (сагласности) земаља чланица УН, а прио-

¹⁷³ Ирак, Авганистан, Мали, Сомалија.

¹⁷⁴ Као што су UNDP – The United Nations Development Programme, UNHCR – The United Nations High Commissioner for Refugees, WFP – The World Food Programme, IOM – International Organization for Migration и слично.

¹⁷⁵ Активности оваквог карактера делимично се већ одвијају у Малију, где засебни војни контингенти државе чланице УН (Француске) делују у релативној синергији са мисијом MINUSMA. Један од примарних задатака француских трупа у Малију управо је борба против терористичких организација.

ритетно у оквиру Савета безбедности УН, те боље регионалне сарадње, већег финансијског и људског ангажовања земаља чланица УН у мировним операцијама (по себно оних са високим капацитетом), примене нових технолошких решења и иновација, те оперативног и тактичког деловања организације заснованог на квалитетном обавештајном раду. Изостанак било које од наведених премиса у озбиљнијем посвећивању организације решавању насилног екстремизма и тероризма или било које друге савремене безбедносне претње извесно може довести до негативних последица по саму организацију УН, која у седмој декади по свом оснивању више нема комфор за неуспех у обезбеђењу светског мира и стабилности (тј. изгубила га је крајем 20. века) као и територијални интегритет и суверенитет већег броја земаља чланица изложених комплексу савремених безбедносних претњи. Односно, њихово изблеђивање и нестанак у форми у којој их, као генерација, историјски познајемо.

Закључак

Рад приказује како се УН и мировне операције прилагођавају новим безбедносним изазовима и претњама светском миру, те како, као и сваки други систем безбедности – и овај, наднационални, одсликава карактеристике организма у покрету, који се мења, те чије функционално опстајање и степен ефикасности су одређени способношћу адаптације на промене у одређеном међународном безбедносном окружењу.

Безбедносне претње данашњице евидентно превазилазе оне са којима се међународна организација сусретала током 70 година свог постојања, а најинтензивније у последњој декади претходног века – обилујући неуспесима УН у спречавању огромних страдања цивилног становништва. Перципирана снага организације у одвраћању (*deterrence*) настанка таквих и сличних ситуација употребом оружане силе – тј. активног ангажовања оружаних ефектива мировних операција – замишљена доктрином (Повељом УН, поглавље VII), као стратешки концепт, а са значајном тактичком и оперативном улогом – неретко је губила на својој вредности, те ниподашавана од појединаца, организација, *non-state* група или чак држава који су излагали (и још увек то чине) критикама¹⁷⁶ или јавном руглу одлуке доношене на највишим нивоима одлучивања у међународној организацији.

Иако, искуствено, насиље има тенденцију да ствара ново насиље, примена оружане силе у мировним операцијама УН постаје критични елемент у процесу остваривања мира у условима савремених безбедносних претњи – тј. престанка сукоба и примене насиља. Никада примењивана изоловано, она остаје субординирани елемент политичким процесима планираним на стратeгијском нивоу. Приказивање да организација и даље поседује капацитет активног оружаног одвраћања насиља и уништавања, те доказивања да је у стању да се супротстави свима који то одлуче да учине – и победи постаје данас све значајније него икада у историји међународне организације, поготово у условима деловања оних елемената који себе постављају изнад закона и не презају од кршења ни- једног норматива хуманости, људских права, међународног права или основних моралних начела људске заједнице.

¹⁷⁶ Било ради „прекомерне“ или „неупотребе“ оружане силе.

За разлику од размишљања и праксе хладноратовског периода, то ипак не значи да ће међународна организација бити ефикаснија искључивом употребом веће оружане силе или већих оперативних или тактичких капацитета (тј. људства, технике и финансијских средстава). Ради се о паметнијем ангажовању мировних операција УН, на начин који је много ефикаснији, при којем ће мировним операцијама бити омогућено да делују робустније, много промишљеније, обезбеђеније информацијама, наоружане обавештајним службама, савременим технологијама и иновацијама, и са оспособљенијим оперативним и стручним кадровима. При томе, организација УН треба да узима као критичну референцу не светски просек или просечне капацитете светске организације или њених земаља чланица – пракса коју треба што хитније дефинитивно напустити и одрећи је се – већ најбоље од најбољих.

Мировне операције УН морају да наступају са премисом одбацивања политичких подела унутар светске организације, те одбацивањем и елиминацијом активности које би указивале на тенденцију понављања пасивних и слабих мировних операција УН – односно оних подложних агресији, политичким манипулацијама, вишеструким безбедносним ризицима и, неумитно, директном или индиректном губитку људских живота. Управо и искључиво таква стратегија и оперативни концепти употребе мировних операција УН, те њихова стварна политичка и физичка снага, могу учинити организацију УН ефикаснијом и релевантном, како данас, тако и у будућности.

Континуитет повећања захтева за мировним операцијама УН и унапређењем њиховог функционисања је непобитна чињеница. Са друге стране, конгломерат нових безбедносних изазова, све веће повезаности и међусобне зависности држава услед процеса глобализације, финансијских рестрикција у оквиру деловања УН, те ширења економске кризе на државе света у развоју – примарне кориснике – домаћине мировних операција УН врло вероватно ће у блиској будућности довести до нових економских и социјалних шокова у тим подручјима. Реално, такво дешавање унапред доводи међународну заједницу на нову непознату територију, где обим реалних негативних последице по међународни мир и безбедност још увек нису познати – и у складу са којима ће врло брзо организација УН морати да изврши нова функционална подешавања.

Политички, социјални и економски „ударни таласи” који ће наставити да се дешавају на Блиском истоку (примарно Сирија и везано за сиријску кризу) и азијском или афричком континенту (државе високо зависне од прихода од производње нафте и нафтних деривата, а услед пада њихове цене на глобалном тржишту) наставиће да се понашају као моћни генератори потенцијалних хуманитарних, али и безбедносних криза, у односу на које би постојећи сиријски имиграциони синдром могао личити на миноран, споредан догађај.¹⁷⁷ Посматрајући око 10 милиона имиграната из Сирије, уз неколико милиона економских имиграната из осталих држава азијског и афричког континента, а која су тренутно у покрету ка земљама европског континента, економски, социјални или колапси безбедносног сектора или државних уређења у новим државама азијског или афричког континента могу довести до стварања јединствене безбедносне кризе у новијој историји.¹⁷⁸ У том случају, по-

¹⁷⁷ Из интервјуа са извршним директором (Klaus Schwab) Економског форума у Давосу, Швајцарска, 18. јануар 2016. године; Davos Boss Warns Refugee Crisis Could Be Precursor to Something Much Bigger, <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-01-18/wef-boss-schwab-warns-commodities-rout-could-spur-more-migration>

¹⁷⁸ Ибид.

тенцијално би биле угрожене стотине милиона људи, а не стотине хиљада или неколико милиона, на шта организација УН са својим тренутним капацитетима и свеукупним способностима не би била у стању да адекватно одговори ниједним својим постојећим механизмом.

То је тема о којој, свакако, вреди даље размишљати и поклонити јој нарочиту пажњу у новим и ургентним истраживањима у домену прилагођавања функционирања организације УН и мировних операција УН безбедносним изазовима данашњице и, потенцијално, веома блиске будућности.

Коришћени извори и литература

КЊИГЕ

- [1] Аврамов, С., *Међународно јавно право, Критичка научна мисао о Међународном јавном праву и Међународним односима*, Факултет за Дипломатију и Безбедност, Београд, 2013.
- [2] Bellamy A. J., Williams P., Griffin S., *Understanding Peacekeeping*, Polity Press, 2010.
- [3] Fukuyama, F., *Political order and political decay*, Farrar Straus Giroux, 2014.
- [4] Ikenberry, G. J., *Power, Order, and Change in World Politics*, Cambridge University Press, 2014.
- [5] Kaplan, S., *Fixing Fragile States, A New Paradigm for Development*, Praeger Security International, 2008.
- [6] Кековић, З., *Системи Безбедности*, Универзитет у Београду, Факултет Безбедности, Београд, 2011.
- [7] Kissinger, H., *World Order*, 2014.
- [8] Rotberg R. I., *When States Fail: Causes and Consequences*, 2003.
- [9] Thakur R. C., Schnabe A., (Margaret P. Carns and Karen A. Mingst), *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement*, 2001; Tokyo, United Nations Univ. Press, 2001.
- [10] Weiss. T. G., Urquhart B., *What's Wrong with the United Nations and How to Fix it*, New York, NY John Wiley & Sons, 2013.
- [11] Weiss T. G., Thakur R., *Global Governance and the UN: An Unfinished Journey*, Bloomington: Indiana University Press, 2010.
- [12] The University of British Columbia, Human Security Centre, LIU Institute for Global Issues, *Human Security Report 2005; war and peace in 21st century* (2005)
- [13] Brown M. E. (editor), *Security Challenges in the 21st Century*, Georgetown University Press (2003)
- [14] Gärtner H, Hyde-Price A., *Europe's New Security Challenges*, Lynne Rienner, 2001
- [15] Bruce Oswald B., Durham H., Bates A., *Documents on the Law of UN Peace Operations*, Oxford University Press (2010)

ЧЛАНЦИ У ЧАСОПИСИМА

- [1] Huntington, Samuel P., *The Clash of Civilizations*, Foreign Affairs, 72:3, Summer 1993, p22-49, http://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/Huntington_Clash.pdf
- [2] Goulding, M., *The Evolution of United Nations Peacekeeping*, Under-Secretary-General for Peace-keeping Operations (1993); International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-); http://www.jstor.org/stable/2622309?seq=1#page_scan_tab_contents.

[3] Crossette B., *U.N. Falters in Post-Cold-War Peacekeeping, but Sees Role as Essential*, December 5, 1994; <http://www.nytimes.com/1994/12/05/world/un-falters-in-post-cold-war-peacekeeping-but-sees-role-as-essential.html>.

[4] John Karlsrud, *The UN at war: examining the consequences of peace-enforcement mandates for the UN peacekeeping operations in the CAR, the DRC and Mali*; Peace Operations Group, Peace Operations Group, Norwegian Institute of International Affairs (NUPI), Oslo, Norway; Third World Quarterly, Routledge (2015); <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2015.976016#abstract>

[5] Yilmaz, M. E., *UN Peacekeeping In The Post-Cold War Era*, International Journal on World Peace, pages 13-28, Vol. 22, No. 2, 2005 http://www.jstor.org/stable/20753484?seq=1#page_scan_tab_contents.

[6] Yamchuk, A.M., *The "Brahimi Report" In The Context Of Reforming The Peacekeeping Policy Of UN*, ISSN 2308-8079. Studia Humanitatis. 2013. № 3. www.st-hum.ru, УДК 327.7:355.357, <http://st-hum.ru/content/yamchuk-am-brahimi-report-context-reforming-peacekeeping-policy-un>

[7] Mix, D. E., *The European Union: Foreign and Security Policy*, USA, Congressional Research Service, April 8, 2013; 7-5700, R41959, <https://www.fas.org/spp/crs/row/R41959.pdf>

[8] Rühle Michael, *NATO and Emerging Security Challenges: Beyond the Deterrence Paradigm*; American Foreign Policy Interests: The Journal of the National Committee on American Foreign Policy, Volume 33, Issue 6, 2011, pages 278-282; <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10803920.2011.632308#.VeNwzPIVhBc>

ДОКУМЕНТАЦИЈА МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

[1] УН, Повеља УН, <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>.

[2] УН, Извештај генералног секретара УН о ситуацији у Сомалији, *Report of the Secretary-General on the Situation in Somalia, Submitted in Pursuance of Paragraph 13 of Security Council Resolution 954* (1994); http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/1995/231

[3] УН, Писмо генералног секретара УН од 15. децембра 1999. године упућено председнику Савета безбедности УН, Ситуација у Руанди; *UN Security Council, Letter Dated 15 December 1999 from the Secretary General Addressed to the President of the Security Council, Situation in Rwanda*; http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/1999/1257

[4] УН, Генерална скупштина УН, Извештај генералног секретара у складу са Резолуцијом Генералне скупштине 53/55, Пад Сребренице; *UN General Assembly, The situation in Bosnia and Herzegovina, Report of the Secretary General pursuant to General Assembly resolution 53/55, The fall of Srebrenica* http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/54/549

[5] УН, Извештај Панела о мировним операцијама УН, *Report of the Panel on UN Peace Operations, Brahimi Report*, 2000, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/55/305

[6] УН, Ми народи – Улога Уједињених нација у 21. веку, *We The Peoples: The Role of the United Nations in the 21st Century, Millennium Report*, 2000, http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/We_The_Peoples.pdf

[7] УН, Извештај Панела експерата УН о претњама, изазовима и променама, *A more secure world: our shared responsibility*, 2004, http://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp_more_secure_world.pdf

[8] УН, Мировне Операције 2010, Стратегија Реформе, *Peace operations 2010, Reform Strategy*, 2006, <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/po2010.pdf>

[9] УН, Мировне Операције УН: Принципи и Смернице - Capstone Доктрина, *Capstone Doctrine*, 2008, [https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20\(2008\).pdf](https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20(2008).pdf)

[10] УН, *A New Partnership Agenda: Charting a New Horizon for UN Peacekeeping*, 2009, <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/newhorizon.pdf>

[11] Извештај Департмана за Мирне Операције УН о Напредку 'The New Horizon Initiative', #1 (Октобар 2010), http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/newhorizon_update01.pdf

[12] УН, Закључци са заседања Генералне Скупштине Организације УН, 22. децембар 2009, *Implementation of the recommendations of the Special Committee on Peacekeeping Operations*, стр. 6, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/64/573

[13] УН, *Comprehensive review of the whole question of peacekeeping operations in all their aspects*, 2009, <http://unssr.unlb.org/Resources/UNDocuments/tabid/255/SMID/498/Itemid/59/Default.aspx>

[14] УН, Резолуција Савета Безбедности 2098 (2013), [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2098\(2013\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2098(2013))

[15] УН, *Final Report of the Expert Panel on Technology and Innovation in UN Peacekeeping*, 2014, <http://www.performancepeacekeeping.org/>

[16] УН, *Report of the High-Level Independent Panel on Peace Operations*, 2015, http://www.un.org/sg/pdf/HIPPO_Report_1_June_2015.pdf

[17] ЕУ, *A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy*, 2003, <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

[18] ЕУ, *Internal security strategy for the European Union: Towards a European security model*, 2010, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC3010313ENC.pdf

[19] ЕУ, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council; *The final implementation report of the EU Internal Security Strategy 2010–2014*, 2014, <https://ccdcoe.org/sites/default/files/documents/EU-140620-EUIntSecStrat.pdf>

[20] ЕУ, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *The European Agenda on Security 2015–2020*, 2015, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf

[21] ЕУ, European Parliament, Munich Security Conference, *Key security challenges ahead*, 2015, [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)549006](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)549006)

[22] ОЕБС, *International Security in the 21st century: Credible Responses to Real Threats*, Lamberto Zannier, Secretary General of the Organization for Security and Co-operation in Europe; 2015, <http://www.osce.org/sg/91507?download=true>

[23] Стратешки концепти НАТО; *Strategic Concepts*; http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm#

[24] НАТО, *Evolution of NATO Strategy 1949–1999*, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2009_07/20090728_strategic_concept.pdf

[25] НАТО, *Comprehensive Political Guidance*, 29 November 2006, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_56425.htm

[26] НАТО, *NATO Strategy Documents, 1949–1969*, <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/intro.pdf>

[27] НАТО; *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO*, 2010, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_63654.htm

[28] НАТО, *NATO's Strategic Concept for the Defense and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*, 2010, <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

[29] НАТО, Atlantic Council, Members' Conference Call Series, Live from the NATO Summit: *Assessing the Future of the Alliance*, 2014, <http://ceas-serbia.org/root/images/transcript-burns-kempe-wilson-nato-2014.pdf>

ИЗВОРИ СА ИНТЕРНЕТА

- [1] УН, Основе УН, <http://www.un.org/Overview/uninbrief/about.shtml>
- [2] УН, Шта су мировне операције? *What is peacekeeping?*, <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peacekeeping.shtml>
- [3] УН, UNTSO – *United Nations Truce Supervision Organization*; <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/untso/>
- [4] УН, Пораст броја ангажовања људства у мировним операцијама УН од 1991. године до данас (2014), *Surge in Uniformed UN Peacekeeping Personnel from 1991- Present*, <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/chart.pdf>
- [5] УН, Мировне операције УН, *Background Note, United Nations Peacekeeping*; <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/backgroundnote.pdf>
- [6] УН, *Peacekeeping Fact Sheet*; <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml>
- [7] УН, Информација о тренутно активним мировним операцијама УН; <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>.
- [8] УН, Статистичка архива војних и полицијских контрибуција земаља чланица УН у мировним операцијама (1990. до 2014. година); Troop and police contributors archive (1990–2014); http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml, <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors.shtml>
- [9] УН, Пораст мировних операција УН по окончању хладног рата, *Post Cold-War surge*; <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/surge.shtml>
- [10] УН, Одобрени финансијски ресурси мировних операција УН за период 1. јул 2014. до 30. јун 2015. године; http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.5/69/17.
- [11] УН, Списак мировних операција УН (1948–2013); <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/operationslist.pdf>
- [12] УН, Ангажовани људски ресурси и логистика у мировним операцијама УН; <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml>.
- [13] УН, *Intervention Brigade' Authorized as Security Council Grants Mandate Renewal for United Nations Mission in Democratic Republic of Congo*, <http://www.un.org/press/en/2013/sc10964.doc.htm>
- [14] УН, MINUSMA, *United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali*, <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusma/background.shtml>
- [15] John Karlsrud (2015), "The UN at war: examining the consequences of peaceenforcement mandates for the UN peacekeeping operations in the CAR, the DRC and Mali", *Third World Quarterly*, <http://dx.doi.org/10.1080/01436597.2015.976016>
- [16] Karlsrud, J and Rosén (2013), "In the Eye of the Beholder? The UN and the Use of Drones to Protect Civilians". *Stability: International Journal of Security & Development*, <http://dx.doi.org/10.5334/sta.bo>
- [17] УН, Савет безбедности, 20. новембар 2015. године, *Security Council 'Unequivocally' Condemns ISIL Terrorist Attacks, Unanimously Adopting Text that Determines Extremist Group Poses 'Unprecedented' Threat*, <http://www.un.org/press/en/2015/sc12132.doc.htm>
- [18] УН, Савет Безбедности, 17. децембар 2015. године, *Security Council Expands Sanctions Framework to Include Islamic State in Iraq and Levant*, <http://www.un.org/press/en/2015/sc12168.doc.htm>
- [19] Associated Press, 8. јануар 2015. године, *UN chief urges fight against extremism*, <http://www.skynews.com.au/news/politics/international/2016/01/08/un-chief-urges-fight-against-extremism.html>

[20] Lansana Gberie, *Africa Renewal*, август 2013. године, стр. 10, *Intervention brigade: End game in the Congo?*, <http://www.un.org/africarenewal/magazine/august-2013/intervention-brigade-end-game-congo>

[21] Kenny Katombe, Reuters, *U.N. forces use drones for first time, in eastern Congo*, <http://www.reuters.com/article/us-rop-congo-democratic-drones-idUSBRE9B20NP20131203>

[22] De Coning C., Detzel J., Hojem P., Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2008, ISSN 82-7002-200-4 ISBN 978-82-7002-1200-2, *UN Peacekeeping Operations, Capstone Doctrine*, Report of the TFP Oslo Doctrine Seminar, 14. и 15. мај 2008. године, Oslo, Norway; [https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20\(2008\).pdf](https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20(2008).pdf)

[23] Stefan Lehne, Carnegie Europe, *'Reviving the OSCE'*, European Security and the Ukraine Crisis, стр. 1-2, http://carnegeendowment.org/files/CP_249_Lehne_OSCE.pdf

[24] *L'OSCE adopte une déclaration de la Russie sur la lutte anti-terrorisme*, <http://fr.sputniknews.com/international/20151205/1020067223/osce-resolution-anti-terrorisme.html>

[25] Monnet Matters, *Cooperation is the solution to Syria*, <http://neurope.eu/article/cooperation-is-the-solution-to-syria/>

[26] OSCE, *OSCE participating States adopt Declaration condemning 'brutal and indiscriminate' Paris attacks and recent terrorist atrocities*, <http://www.osce.org/pc/200516>

[27] Lewis S., *The Utility of Peacekeeping in the Post-Cold War Era*, The Atlantic International Studies Organization (ATLIS); <http://atlismta.org/online-journals/0809-journal-intervention/the-utility-of-peacekeeping-in-the-post-cold-war-era/>

[28] Major General Michael T. Flynn, USA, Capt. Matt Pottinger, USMC, Paul D. Batchelor, DIA, Center for New American Security, *Voices from the field, Fixing Intel: A Blueprint for Making Intelligence Relevant in Afghanistan*, January 2010; http://www.cnas.org/files/documents/publications/AfghanIntel_Flynn_Jan2010_code507_voices.pdf

[29] Drent M., Hendriks R., Zandee D., *New Threats, New EU and NATO Responses*, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, July 2015; http://www.clingendael.nl/sites/default/files/New%20Threats_New%20EU_Nato%20Responses_Cliingendael_July2015.pdf

[30] NUPI, Norwegian Institute of International Affairs, *United Nations Peace Operations: Aligning Principles and Practice, A compendium of research by the Norwegian Institute of International Affairs*, Edited by Mateja Peter, NUPI Report no. 2, 2015, http://www.academia.edu/11882517/United_Nations_peace_operations_Aligning_principles_and_practice

[31] NUPI, Norwegian Institute of International Affairs, *UN peace operations at a crossroads*, јун 2015. године, Ane Teksum Isbrekken, <http://www.nupi.no/en/News/UN-peace-operations-at-a-crossroads>

[32] NUPI, Norwegian Institute of International Affairs, Military Power Seminar 2015, "Use of Force in UN Peace Operations", <https://www.youtube.com/watch?v=naCy8iRdw5s>

[33] Woodrow Wilson School Graduate Policy Workshop, April 2014, *Adapting and Evolving: The Implications of Transnational Terrorism for UN Field Missions*, https://www.princeton.edu/sites/default/files/content/docs/591c_Adapting_and_Evolving_The_Implications_of_Transnational_Terrorism.pdf

[34] Bloomerang Business, 18. јануар 2016. године; „Davos Boss Warns Refugee Crisis Could Be Precursor to Something Much Bigger”, <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-01-18/wef-boss-schwab-warns-commodities-rout-could-spur-more-migration>